

Uloga učitelja u procesu tranzicije iz dječjeg vrtića u osnovnu školu

Jurec, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:039743>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Lorena Jurec

ULOGA UČITELJA U PROCESU TRANZICIJE IZ DJEČJEG
VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Diplomski rad

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Lorena Jurec

ULOGA UČITELJA U PROCESU TRANZICIJE IZ DJEČJEG
VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Diplomski rad

Mentor rada:

doc.dr.sc. Adrijana Višnjić Jevtić

Zagreb, 2023.

SAŽETAK

Djetetovo odrastanje praćeno je nizom promjena, među kojima je i tranzicija iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Takva promjena ima raznolik spektar učinaka na dijete, a važnu ulogu u savladavanju prepreka imaju odgajatelj, djetetova obitelj, stručni suradnici te učitelj. Kroz ovaj će se rad posebno proučavati uloga učitelja u spomenutom procesu te aktivnosti, ideje i postupci koje učitelji upotrebljavaju ili bi mogli upotrijebiti u procesu djetetove tranzicije u osnovnu školu. Cilj rada je pregledom perspektive i uloge učitelja u tom procesu otvoriti nove vidike za sve buduće suradnje u svrhu lakše, ugodnije i uspješnije tranzicije djeteta koje se nalazi u centru tog procesa i za čiju je dobrobit važno osvijestiti učiteljima njihovu ulogu u tome. Također, istaknuti potencijalne izazove koji se javljaju u procesu tranzicije, te predložiti aktivnosti pomoću kojih se oni mogu lakše savladati. Osim toga, staviti naglasak na važnost kvalitetnih edukacija, međusobne komunikacije i uvažavanja svih sudionika procesa. Razgovorom s učiteljima, odgajateljima i roditeljima koji su prošli kroz proces tranzicije djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu cilj je podijeliti stvarna iskustva, stavove i savjete. Naposljetku, uvidjeti jesu li učitelji u hrvatskoj praksi zastupljeni u toj suradnji u onolikoj mjeri u kojoj bi trebali biti, pa zaključno dati stvaran prikaz te važnosti učiteljeve uloge u procesu tranzicije.

ključne riječi: dijete, dječji vrtić, osnovna škola, proces tranzicije, uloga učitelja

ABSTRACT

A child's growth is accompanied by a series of changes, among which is the transition from kindergarten to elementary school. Such a change has a diverse range of effects on the child and the educator, the child's family, professional colleagues and the teacher have an important role in overcoming obstacles. Through this paper, the role of the teacher in the mentioned process will be studied in particular, as well as the activities, ideas and procedures that teachers use or could use in the process of the child's transition to elementary school. The aim of the paper is to review the perspective and role of the teacher in that process, to open new perspectives for all future collaborations for the purpose of an easier, more pleasant and successful transition of the child, who is at the center of that process and for whose well-being is important to make teachers aware of their role in it. Also, highlight the potential challenges that arise in the transition process, and propose activities that can be used to overcome them more easily. Also, emphasize the importance of quality education, mutual communication and respect for all participants in the process. By talking to teachers, educators and professional associates who have been through the process of transitioning children from kindergarten to primary school, the goal is to share the real experiences of teachers, their views and advice. Finally, to see if teachers in Croatian practice are represented in this cooperation to the extent that they should be, and in conclusion to give a real display of the importance of the teacher's role in the transition process.

key words: child, kindergarten, primary school, transition process, teacher's role

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ODGOJNO OBRAZOVNI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ	2
2.1. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj	2
2.2 Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj	3
3. PROCES TRANZICIJE IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU	5
3.1. Uloga odgajatelja	6
3.2. Uloga roditelja	8
3.3. Uloga djeteta.....	10
3.4. Suradnja vrtića, škole i obitelji.....	11
4. ULOGA UČITELJA U PROCESU TRANZICIJE IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU.....	14
4. 1. Učitelj kao aktivni sudionik procesa tranzicije.....	14
4.2. Suradnja dječjeg vrtića i osnovne škole	17
4.3. Koncept spremnosti za školu	20
4.4. Izazovi za učitelje u procesu tranzicije	21
4.5. Aktivnosti i strategije za unaprjeđivanje kvalitete prijelaza.....	22
5. ISTRAŽIVANJE – INTERVJU	25
5.1. Ispitanici	25
6. REZULTATI	27
7. ZAKLJUČAK.....	54
LITERATURA	55
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA.....	57

1. UVOD

Proces tranzicije iz ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u ustanovu primarnog obrazovanja, odnosno prijelaz iz dječjeg vrtića u osnovnu školu predstavlja određeni stres, strah i promjene za dijete, ali i za roditelje, odgajatelje i učitelje koji su također sudionici tog procesa. Svaki od sudionika ima svoju ulogu, a kako bi se mogla istaknuti važnost učiteljeve uloge u tom procesu potrebno je poznavati odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske, ostale sudionike i njihove uloge te aktivnosti i strategije za izazove tranzicije. Tranzicija se tumači kao proces promjene obrazovnog okruženja, odnosno vrijeme od prvog kontakta pojedinca s novim obrazovnim okruženjem do redovnog pohađanja ustanove (Dockett i Perry, 2001 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2018). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) razlikuje horizontalne i vertikalne tranzicije. Vertikalne tranzicije podrazumijevaju prijelaz iz obrazovne institucije jedne razine u obrazovnu instituciju druge (više) razine (OECD, 2017). Horizontalne tranzicije su one u kojima dijete mijenja obrazovno okruženje, no ova okruženja su iste razine. Razine obrazovnih institucija definirane su Internacionalnim standardom klasifikacije obrazovanja (engl. The International Standard Classification of Education (ISCED)) prema kojem je predškolsko obrazovanje razine 0, dok primarno obrazovanje spada u razinu 1. ISCED razlikuje dvije pod razine predškolskog obrazovanja, razina 01 odnosi se na rano obrazovanje, dok se razina 02 odnosi na obrazovanje pred polazak u školu (OECD, 2017). Visković (2018) objašnjava kako se kontekst vrtića razlikuje od konteksta primarnog obrazovanja, dakle i vrtić i škola usmjereni su na obrazovanje, no ishodi su različiti. Prema tome, u usporedbi predškolskog i primarnog obrazovanja javlja se bitna razlika u očekivanjima – primarno je obrazovanje usmjereno na akademska postignuća, odnosno specifična znanja i vještine dok kurikulum dječjih vrtića naglašava razvoj socijalnih vještina i interakcija, sigurne privrženosti i podržavanje međuljudskih odnosa (Visković, 2018).

2. ODGOJNO OBRAZOVNI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj sastoji se od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnog obrazovanja, srednjeg obrazovanja te visokog obrazovanja. Taj je sustav određen zakonima, pa prema tome postoji Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju kao i Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, kojima se uređuje djelatnost predškolskog, osnovnog i srednjeg odgoja i obrazovanja u javnim ustanovama. Jedinstven dokument za sve tri razine odgojno-obrazovnoga sustava (predškolsku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku) je Državni pedagoški standard. Prema ISCED-u definiraju se razine obrazovnih institucija, pa tako predškolsko obrazovanje odgovara razini 0, a osnovno obrazovanje odgovara razini 1.

2.1. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj

Prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja (MZO, 2017) Republike Hrvatske, rani i predškolski odgoj i obrazovanje obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od šest mjeseci do polaska u školu. Kao takav, čini početnu razinu odgojno-obrazovnog sustava. Takav oblik odgoja i obrazovanja nije obavezan u Republici Hrvatskoj, izuzev predškolskog programa koji je obavezan godinu dana prije polaska u osnovnu školu. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje sadrži dva odgojno obrazovna ciklusa: 1. ciklus obuhvaća djecu od šest mjeseci pa do navršene treće godine dok 2. ciklus obuhvaća djecu od navršene treće godine do polaska u osnovnu školu. Odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi u dječjem vrtiću ostvaruje se na temelju Nacionalnog kurikulumuma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i kurikulumuma dječjeg vrtića. Nacionalnim kurikulumom utvrđuju se vrijednosti, načela, općeobrazovni ciljevi, sadržaji aktivnosti i programa te pristupi i načini rada s djecom rane i predškolske dobi, a provodi se kurikulumom vrtića u svakom pojedinom vrtiću. Kako bi kurikulum vrtića bio kvalitetan u svojoj provedbi potrebno je usmjeriti se na suvremeno shvaćanje djeteta kao cjelovitog bića s individualnim potrebama i potencijalima, a za to je ključna međusobna suradnja sudionika. Kao što je već spomenuto, što se ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja tiče, za sad je u Republici Hrvatskoj obavezan program predškole u trajanju od 250 sati pred polazak u osnovnu školu. Taj je program prema Pravilniku o sadržaju i trajanju programa predškole besplatan za djecu koja su godinu dana prije polaska u osnovnu školu uključena u program. Dječji vrtić kao predškolska ustanova omogućava djetetu ulazak u zajednicu u koju je njihova obitelj uključena, no nije stalno prisutna. Dijete dobiva novo okruženje, prilike za socijalizaciju i

uspostavljanje odnosa, kao i priliku za nove privrženosti drugoj djeci koja postaju njihovi prijatelji i prijateljice iz vrtića. Nova zajednica u koju dolaze djeca prilikom upisa u ustanovu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja donosi i nova pravila te suočava djecu s prilikama koje zahtijevaju određenu odgovornost i samostalnost djeteta. Kako bi svakom djetetu bio omogućen cjelovit rast i razvoj, svaka ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja dužna je osigurati uvjete za to kroz međusobnu suradnju s roditeljima i neposrednim dječjim okruženjem.

2.2 Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj osnovno obrazovanje je obavezno i besplatno za svu djecu u dobi od šeste do petnaeste godine, a za učenike s višestrukim teškoćama u razvoju najdulje do 21. godine života. Prema Ustavu Republike Hrvatske ono je svakome dostupno, pod jednakim uvjetima i u skladu s njegovim sposobnostima. Ciljevi odgoja i obrazovanja u osnovnim školama određeni su Zakonom o odgoju i obrazovanju, a obuhvaćaju osiguran sustavan način podučavanja učenika, poticanje i unaprjeđivanje njihovog intelektualnog, tjelesnog, estetskog, društvenog, moralnog i duhovnog razvoja u skladu s njihovim sposobnostima, razvijanje svijesti o nacionalnoj pripadnosti, očuvanje povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta, odgajanje i obrazovanje učenika u skladu s kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobljenost za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu, stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobljenost za život i rad u promjenjivom društveno – kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišta te osposobiti učenike za cjeloživotno učenje. Nastavni sat traje 45 minuta ako nastavnim planom i programom nije drukčije određeno. Iznimno, trajanje nastavnog sata može se mijenjati zbog posebnih okolnosti, uz prethodnu suglasnost Ministarstva. Osnovnoškolsko obrazovanje započinje upisom u prvi razred osnovne škole, a upisuju se djeca koja do 1. travnja tekuće godine imaju navršenih šest godina života (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama, 2017). Prema Nacionalnom kurikulumu za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje (2017) dijete je aktivni sudionik u procesu učenja kako bi nastavni sadržaj moglo povezati sa životnim iskustvima, naučilo kritički razmišljati te primijeniti naučeno, što je naposljetku i krajnji zajednički cilj. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje traje osam godina, a podijeljen je na tri odgojno - obrazovna ciklusa. Prvi ciklus uključuje već spomenuto obavezno pohađanje predškolskog programa, prvi i drugi razred. Naglasak u prvome ciklusu jest na prilagodbi učenika na

školski sustav. To je razdoblje u kojem učenici stječu temeljna znanja i vještine poput računanja, čitanja i pisanja, kao i strategije učenja, komunikaciju i suradnju. Drugi ciklus obuhvaća treći, četvrti i peti razred. Naglasak je na razvoju odgovornosti i samostalnosti, što posebno dolazi do izražaja jer je to razdoblje ujedno i prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu. U drugom ciklusu započinje razvoj apstraktnog mišljenja što je preduvjet za primjenu istog. Treći ciklus čine šesti, sedmi i osmi razred, a naglasak je na usvajanju temeljnih kompetencija potrebnih za nastavak obrazovanja i svakodnevni život, ali i za usmjeravanje prema budućemu smjeru obrazovanja. Vidljivo je da se u Republici Hrvatskoj rani i predškolski odgoj i obrazovanje i primarno obrazovanje bitno razlikuju, u vrtiću su djeca bila najstarija, a u školi su najmlađa (Visković i Višnjic Jevtić, 2019).

3. PROCES TRANZICIJE IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Kao što je već ranije navedeno, proces tranzicije iz ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u ustanovu primarnog obrazovanja može predstavljati određeni stres, izazivati strah i izazov za dijete, kao i za ostale sudionike tog procesa. Spomenuti proces svojevrsan je rastanak od do sad poznatog i sigurnog okruženja. Redovita reakcija na rastanke je strah, anksioznost, niz prolaznih ili trajnih smetnji poput znojenja, lupanja srca, probavnih smetnji i ostalih simptoma (Gruden V., Gruden Z., 2006). Međutim, te je osjećaje moguće ublažiti pravovremenim pružanjem informacija, razumijevanjem procesa tranzicije te fleksibilnim očekivanjima. Dijete prolazi kroz niz promjena, od mirnog sjedenja u školskoj klupi, odlaska na toalet, spremanja školske torbe, do osjećaja gubitka slobode. Iako proces tranzicije i kod roditelja može izazvati stres i tjeskobu, stavovi i iskustva roditelja prenose se na dijete zbog čega je pozitivan stav prema toj promjeni ključan kako bi ublažio spomenute simptome. U vrtiću dijete stječe strpljenje, uči čekati, dijeliti, surađivati s drugima oko sebe, uči se poštovanju i prepoznavanju emocija, a upoznaje se i s pravilima i obavezama. To je temelj za korak dalje u primarni sustav obrazovanja. Jedno isto dijete ima i svoje različite uloge. Dijete je svojih roditelja, koji imaju svoja pravila i dodjeljuju djetetu odgovornosti, obaveze i položaj u obitelji. U vrtiću upoznaje odgajatelja koji uvodi nova pravila, a u njegovoj okolini kreću se i druga djeca koja također imaju određene obrasce ponašanja i samo se dijete već tu susreće sa nizom promjena. Pri polasku u školu ponovno mijenja okolinu, a više ne vrijedi baš sve ono što je naučio u vrtiću, pa za određene situacije dobiva nova pravila. Zbunjujuće je to putovanje za dijete, stoga je povezanost i međusobna suradnja svih navedenih sudionika od iznimne važnosti. OECD (2017) navodi kako je za uspješnu tranziciju potrebno da se stručnjaci u ranom predškolskom odgoju i obrazovanju i u primarnom obrazovanju usuglase oko stavova u tranziciji, a to znači da trebaju zajedno sudjelovati u tranziciji te dijeliti informacije i dokumentaciju. Oba bi kadra trebala raditi na povezivanju i usklađivanju onoga što i kako djeca uče u svakom pojedinom kontekstu te prihvaćati i uvažavati djetetovu jedinstvenost, osobnost i stil učenja. Kako bismo kod djece, ali i kod roditelja koji prolaze kroz proces prijelaza između dvije odgojno obrazovne ustanove, ublažili stres o svemu ih moramo valjano i pravodobno informirati, poticati zajedničko učenje, a to može doprinijeti razumijevanju i osnaživanju svih dionika procesa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) navode kako se postupci prijelaza mogu uvjetno klasificirati prema usmjerenosti na postignuća, razini dječje samostalnosti, razini i vrsti roditeljske angažiranosti te razini i kvaliteti suradnje odgojno-obrazovnih ustanova, a ti su postupci u praksi prepoznatljivi kao izgrađivanje osobnog i grupnog identiteta kao razvoj afirmativne

slike o sebi, razvoj osobnosti, samopouzdanja i samopoštovanja kao prediktora postignuća, informiranje učitelja o djeci te roditelja i djece o osnovnoj školi, normativne procjene dječjeg psihofizičkog statusa i/ili dokumentiranje i razumijevanje dječjeg razvoja, zajedničke aktivnosti dječjeg vrtića i osnovne škole, suradnja i partnerstvo na razini odgojno-obrazovnih ustanova te suradnja i partnerstvo s obiteljima.

3.1. Uloga odgajatelja

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2013) nalaže da poslove odgajatelja u ustanovama ranog predškolskog odgoja i obrazovanja može obavljati osoba koja je završila preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij odgovarajuće vrste. Dokazano je povoljno djelovanje dječjih vrtića jer pomažu djetetu da lakše doživi odvajanja, tj. separacije koje ga čekaju polaskom u školu, ali i tijekom cijeloga života. Razvoj pojedine države mjeri se i obuhvatom djece institucionalnim ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem. Svakako, dječji vrtić ne bi trebao biti tek parkirno mjesto za djecu i socijalna pomoć roditeljstvu, kao ni samo priprema za školu i usmjerenost na normativna akademska postignuća (D'Adato, 2011 prema Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Odgajatelji u dječjim vrtićima su prema tome, značajni čimbenici cjelokupnoga djetetova odgoja. Osim navedenih kompetencija što se tiču naobrazbe za rad u dječjem vrtiću, odgajatelj dijete priprema za daljnji život, a u tom procesu djetetu treba biti podrška. Predstavlja i uzor djetetu, prema tome svojim primjerom, trudom i radom motivira dijete za daljnje uspjehe. Kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje aktualna je, a posredno i dugoročna dobrobit djece (akademska postignuća, bolje mogućnosti na tržištu rada). Zbog toga je potrebno usmjeriti se na potrebe djece, izgrađivanje sigurne emocionalne povezanosti, dvosmjernu i otvorenu socijalnu interakciju i potporu dječjem individualnom razvoju (Moss, 2006 prema Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Potrebno je da odgajatelj bude poticajan prema svakom pojedinom djetetu na razvoj sukladno njegovim sposobnostima. Suradnja s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici vrlo je važna, a na odgajatelju je poticati je. Odgajatelji i drugi stručnjaci usmjereni na dobrobit djece trebali bi prepoznati količinu motivacije, angažmana i dostupnosti roditelja za suradnju kao čimbenike koji mogu olakšati ili otežati suradnju (Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008) navodi i da je odgajatelj odgovoran za provedbu programa rada s djecom, kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu. Odgajatelja se opisuje kao osobu koja kontinuirano uči i želi istražiti ono što ne zna, osobu s izraženom potrebom napredovanja u osobnom i profesionalnom

smislu, vrlo dobrog promatrača i slušatelja djece, poznavatelja sredine u kojoj radi sa svim socijalnim, kulturnim i ekonomskim različitostima, poznavatelja zakonitosti djetetova rasta i razvoja uz prihvaćanje individualnih različitosti i kvaliteta, poznavatelja procesa učenja predškolskog djeteta - različitih načina i intenziteta učenja, otvorenog za postavljanje pitanja, za istraživanja, sposobnog preuzeti rizik, spremnog na kompromis, omogućuje improvizacije i kreativno izražavanje, fleksibilnog - sredinu organizira prema konkretnim potrebama i kontekst doživljava nepredvidljivim (Kramer, 1994 prema Šagud, 2005). Kako bi odgajatelj uistinu bio dobar u svom poslu važno je da zna procijeniti kvalitetu koju u radu s djecom ima. Ta se vještina ne može razviti pohađanjem stručnih (metodičkih) seminara ili predavanja, već mora nužno započeti prepoznavanjem, otkrivanjem i osvještavanjem svojeg odgojnog pristupa, tj. stvarne kvalitete svog rada s djecom (Slunjski, 2003). Osim toga, vrlo je važno da u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja rade profesionalni, obrazovani odgajatelji. Trenutna situacija u Republici Hrvatskoj ne ide u prilog stručnjacima iz ovog područja. Velik broj odgajatelja zbog neadekvatnih uvjeta rada i niskih plaća posao pronalazi u drugim zanimanjima. Državni zavod za statistiku godišnje izbacuje priopćenje u kojem je moguće dobiti uvid u zaposlenike u dječjim vrtićima bazirajući se na raznim kriterijima, od kojih je jedan i stupanj obrazovanja. Ministarstvo znanosti i obrazovanja nedostatak radne snage pokušava riješiti otvaranjem mogućnosti prekvalificiranja učitelja razredne nastave. Iako učitelji i sada nerijetko rade u vrtićima, zakonskim izmjenama propisat će se obaveza njihove dokvalifikacije. Drugim riječima, u roku od dvije godine od zaposlenja trebat će steći kvalifikaciju odgajatelja na temelju priznavanja znanja stečenih na studiju za učitelje i razlike za prekvalifikaciju. Pitanje koliko je to zapravo dobro i poželjno rješenje jest tema za sebe. Svakako, osoba koja je zaposlena u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja treba biti dobar odgajatelj. Odgajatelj je osoba s kojom dijete provodi toliko vremena te je stoga neizbježno da će se dijete uz njega vezati i time postaje vrlo važna osoba u djetetovom životu. Odgajatelj treba biti posvećen, entuzijastičan, zainteresiran i uživati u svom poslu, a uz to su važni i stavovi, vrijednosti, uvjerenja, etika, autonomija, predanost i strast za rad s djecom, a ništa se od navedenog ne mjeri niti prilikom ulaska u profesiju niti prilikom bavljenja njome (Brock, 2006., prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Autori Gruden V. i Gruden Z. (2006) daju nam uvid u još neke karakteristike odgajatelja koje su, po njima, veoma važne, a kao tri vrijednosti koje mora posjedovati uspješan odgajatelj ističu tjelesno zdravlje, opuštenost te osobnu sreću. Uz svoj predani rad s djecom, često mora promatrati svoje raspoloženje i svoje reakcije, kako prema djetetu, tako i prema ostalim članovima kolektiva. Osim toga, odgajatelj na svoje radno mjesto donosi i raspoloženje vlastite obitelji.

Sređeni obiteljski odnosi nisu privatna stvar odgajatelja, oni su uvjet njegova uspješnog profesionalnog lika (Gruden V. i Gruden Z., 2006). Također, navode i kako je odgajatelj često i spremnik za prihvaćanje mnogih problema roditelja, pa i djeteta. To je uloga koju nikada neće moći izbjeći ni zdravstveni, a ni obrazovni kadrovi. Od svih sudionika tranzicije, činjenica jest da se stres najviše odražava na dijete i njegovu obitelj. Odgajatelj je uloga pokušati taj stres u očima djeteta, ali i roditelja, ublažiti. Svojom ulogom odgajatelji trebaju pozitivno djelovati na djetetov daljnji razvoj. Idealan djetetov razvoj uključivao bi optimalnu ravnotežu između frustracija i gratifikacija. Među frustracijama značajno mjesto pripada separaciji, a velik broj djece prvi se put ozbiljnije susreće s rješavanjem problema separacije tek polaskom u dječji vrtić (Gruden V., Gruden Z., 2006). Ta se separacija ponovno odvija polaskom djeteta u školu, samo što se dijete ne razdvaja jedino od svojih roditelja (kao što je to bio slučaj pri polasku u vrtić), već i od samog vrtića, odgajatelja, prijatelja i prostora u kojem je boravilo. Odgajatelji poduzimaju niz aktivnosti kako bi olakšali taj proces tranzicije, no osim o odgajateljevoj zrelosti, obrazovanju i sposobnosti prijeko potrebnog razumijevanja djece i roditelja, uspješnost tih aktivnosti ovisi o volji i zalaganju i ostalih sudionika procesa. Gruden V. i Gruden Z. (2006) navode kako je uloga roditelja pomoći djetetu da nađe sebe u životnom prostoru, a to bi moglo predstavljati i najvažniju ulogu odgajatelja za uspješnu tranziciju djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Ta je uloga sklop svih onih ranije navedenih i u nju se slijevaju sve kompetencije, aktivnosti i motivacije koje odgajatelj ima i provodi. Dobar odgajatelj uistinu pomaže djetetu da nađe sebe u životnom prostoru i priprema ga prvenstveno za život, a jedan od događaja koji im slijede u životu jest polazak u školu.

3.2. Uloga roditelja

Iako današnji ubrzani način života doprinosi smanjenju vremena koje dijete provodi s obitelji, to nikako ne smije umanjiti značaj obiteljskog odgoja i obrazovanja. Ekonomski status obitelji ima svoju ulogu, no iako se na djecu roditelja slabijeg imovinskog statusa to može negativno izraziti, nije nužno da bolji ekonomski status obitelji rezultira kvalitetnijim roditeljstvom. Kroz povijest su se funkcije, uloge i oblici obitelji mijenjale, no obitelj je uvijek ostala izvor i nositeljica života (Vukasović, 1994 prema Rosić i Zloković, 2003). Dakle, obitelj svakako ima primarnu zadaću odgojiti svoje dijete. Pritom ne treba obuhvaćati samo roditelje, jer je i prijenos iskustva druge djece u obitelji značajan za djecu predškolske dobi kao doživljaj i razumijevanje svrhe obrazovanja, vrijednosti, normi i uobičajenih ponašanja (Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Visković i Višnjic Jevtić (2019) sažimaju način

na koji pojedinci razumiju i prihvaćaju svoje roditeljske uloge te kvalitetu roditeljstva u faktore koje čine osobine roditelja (spol, dob, osobnost, zrelost, vrijednosne orijentacije, stavovi i uvjerenja o roditeljstvu, prethodna iskustva), osobine djeteta (spol, dob, temperament, redosljed rođenja, sposobnosti djeteta) i kontekstualni čimbenici (odnos među roditeljima (izvanbračne/bračne zajednice), među djecom te među roditeljima i djecom, profesionalni i socioekonomski status roditelja, socioekonomski status obitelji, odnosi šire obitelji). U procesu obiteljskog učenja nisu važne samo riječi roditelja, nego njihova ponašanja, međusobni odnosi i emocionalna inteligencija. Bratanić (2002) navodi kako je provedeno na stotine istraživanja koja pokazuju kako način na koji roditelji postupaju s djecom, dakle strogom disciplinom, empatijom i razumijevanjem ili nezainteresirano, ima duboke i trajne posljedice za djetetov emocionalni život. Odnosi koje dijete nauči u prvim godinama svoga života temelj su za njegove kasnije stavove prema osobama koje će tijekom života susretati. Ozračje u obitelji, ljubav roditelja i njihovo međusobno razumijevanje i poštivanje stvara tako potrebno tlo za rast, razvoj i odgoj mladog bića (Bratanić, 2002). Dijete koje dolazi iz obitelji koja ima sličnu kulturu kao odgojno-obrazovna ustanova lakše će doživjeti prijelaz, dok djeca iz socijalno depriviranih obitelji češće doživljavaju poteškoće prijelaza što potencira neugodna iskustva i početni neuspjeh (Dockett i Perry, 2007 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Prema tome, roditelji imaju svoju ulogu i u procesu tranzicije djeteta iz vrtića u osnovnu školu. Ne samo da dijete na svoj način prolazi kroz različite osjećaje i zabrinutosti, već i roditelji imaju svoje vlastite strahove i tjeskobe. Osjećaju li roditelji strah prilikom odvajanja od djeteta i djetetovog prvog dana škole, velike su šanse da će se takvi osjećaji projicirati i na dijete. Autorice Harris, Andrew-Power i Goodall (2009) opravdano se pitaju znaju li roditelji koliko su značajni u odgoju i obrazovanju svoje djece (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Vrlo je važno osvijestiti roditeljima baš tu njihovu ulogu. Ključan čimbenik usmjeren na dobrobit djeteta jest svakako i volja i želja roditelja za uključenost i suradnju. Niska razina uključenosti roditelja rizičan je faktor za pojavu društveno neprihvatljivog ponašanja, socioemocionalnih poteškoća i školskog neuspjeha (Buswell i sur., 2012, Davidov i Grusec, 2006 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019) i upravo zbog toga nejasna je i zabrinjavajuća nesklonost odgajatelja i učitelja aktivnom uključivanju roditelja u odgojno-obrazovni proces, posebice u postupke prijelaza. Nužno je da odgajatelji i učitelji pristupaju roditeljima, no to nije dovoljno ako su roditelji ti koji odbijaju suradnju. Potrebno je odbaciti stav *samo ja znam što je najbolje za moje dijete* i *samo ja imam pravo odgajati ga* i dopustiti međusobnu suradnju sa ostalim sudionicima u djetetovom odgoju i obrazovanju. Mnogi roditelji misle da znaju više psihologije i pedagogije

od odgajatelja njegova djeteta, pogotovo kada je jedan takav roditelj psiholog, liječnik, pedagog ili slična profesija, no ne smije se zanemariti da odgajatelji, osim svoje teorijske naobrazbe, mnogo nauče iz iskustva od djece i kroz praksu (Gruden V., Gruden Z., 2006). Za dobru suradnju potrebna je i dobra informiranost. Roditelj treba biti dobro informiran o radu i životu dječjeg vrtića, kao i škole. Dakle, roditelje je potrebno sustavno uvoditi u rad koji ih očekuje u razvoju i odgoju njihova djeteta te senzibilizirati ih za potrebe djeteta kako u vrtiću, tako i u školi. Svi sudionici moraju aktivno sudjelovati i napraviti si prostor za izgradnju kvalitetnog partnerstva. Potrebna je roditeljska založenost i trud kako bi partnerski odnos između njih i odgojno obrazovnih ustanova bio kvalitetan. Roditelj može i mora posvetiti određeno vrijeme za informiranje, sudjelovanje u razgovorima, ako je potrebno potražiti odgovarajuće usluge, pomoć ili objašnjenje jer ukoliko roditeljima nije jasno što se događa, kako očekivati da će biti djetetu. Kod samog procesa tranzicije, također veoma bitna stavka je i povjerenje. Ako je roditeljima dobrobit njegovog djeteta na prvome mjestu, to znači da su u vrtiću imali izgrađen odnos s odgajateljima i stručnim suradnicima, a takav odnos mora biti temeljen na međusobnom povjerenju. Od jednake je važnosti da se to povjerenje izgrađeno s članovima prošle institucije, dakle dječjeg vrtića, izgradi sa članovima nove institucije, škole u koju dijete prelazi. Služeći se uistinu aktivnim sudjelovanjem, uzimajući u obzir do sad navedene činjenice, roditelji mogu optimalno doprinijeti kako bezbolnom prelasku djeteta iz vrtića u osnovnu školu, tako i u ostvarivanju djetetovih zadaća i očekivanja koje mu škola donosi. Važno je napomenuti, iako napretkom i razvojem tehnologije izloženost djece medijima, kao i utjecaji društvenih mreža postaju sve veći, bez obzira na to odgovornost roditelja, odgajatelja i učitelja uvelike je veća od toga i ostavlja snažan utisak na dijete.

3.3. Uloga djeteta

Djeca osim u obitelji velik dio odrastanja prolaze u odgojno-obrazovnim institucijama. Osim jaslica, dječjih vrtića i osnovne škole sve su više dostupni i drugi različiti oblici organiziranih aktivnosti za djecu. Djeca su izuzetno aktivni sudionici odgojno-obrazovnog procesa te je suradnja djeteta u zajednicama u kojima odrasta iznimno važna. Percepcija i mišljenje djeteta nije nešto što bi se trebalo ignorirati, a često se događa da se dijete doživljava kao objekt odgajanja, ne uzimajući u obzir dijete kao individualnu osobu s vlastitim potrebama. Kako navode Visković i Višnjić Jevtić (2019) poštovanje prava djece kao aktivnih članova društva podrazumijeva prava djece na izražavanje, ali i obvezu odraslih da čuju, razumiju i uvažavaju. Dakle, bez tretiranja djeteta kao objekta istraživanja, već uistinu uključivanje djece i uvažavanje njihovih mišljenja. Dijete jest i mora biti aktivni sudionik tog prijelaza, jer

se naposljetku taj proces događa njemu i važno je dati djetetu priliku da se izrazi. Dijete koje jasno može i zna izraziti svoje brige, strahove i emocije vezane uz prijelaz daje svim ostalim sudionicima procesa priliku da mu pomognu u tom prijelazu i učine ga što ugodnijim. Dijete mnogo pita, mnogo se usudi i ne poznaje prepreke bontona, običaja i navika, modelira blato ili plastelin, šara, pjeva. Dijete vjeruje. Nije bitan objekt vjerovanja, za dijete su to roditelj i odgajatelj. Dijete u njih ima povjerenje koje ga smiruje (Gruden V., Gruden Z., 2006). Djetetu njegova okolina služi kao ogledalo. Ono je i mora biti u samom središtu, a sve drugo mora biti usmjereno na njegovu dobrobit. Ima pravo na informiranje i sudjelovanje u suradnji. Od djece se, najčešće, očekuje prilagodba kojoj ona, sukladno svom razvoju i prethodnom iskustvu, ne mogu optimalno odgovoriti (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Uloga učenika nameće djeci neke nove zahtjeve koji uključuju poznavanje i pridržavanje školskih pravila i ritma aktivnosti te ispunjavanje obaveza (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Iz perspektive djeteta, promjene koje se događaju tijekom tranzicije mogu se promatrati na tri razine: individualnoj, razini socijalnih odnosa i razini okruženja (Griebel i Niesel, 2009, prema Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Individualna razina obuhvaća promjenu djetetova identiteta radi prihvaćanja novih uloga, za što je bitna djetetova sposobnost reguliranja emocija, tolerancija na frustraciju, sposobnost praćenja pravila i uputa te razvoj autonomije. Dijete odvajanje može prihvatiti vrlo emocionalno, a u tom se procesu događa nekoliko bitnih odvajanja, kao što je odvajanje od samog odgajatelja i od prijatelja stečenih u vrtiću. Osim toga tu je i pritisak od onoga što dolazi - upoznavanje novih učitelja te stvaranje novih prijateljstava. Na razini okruženja, jedna od najočitijih promjena, mijenja se centralni prostor u kojem se odgojno obrazovni proces odvija, kao i sama struktura prostorija - učionice su svakako drugačije uređene od prostorija u dječjem vrtiću. Boravak u školi postaje bitno drugačiji od boravka u dječjem vrtiću. Vrlo bitna uloga djeteta je da, uz pomoć ostalih sudionika procesa, pronađe svoje mjesto - u obitelji, među vršnjacima i u odgojno-obrazovnim institucijama. Svako je dijete otvorena knjiga i svako nas dijete može naučiti jednoj strani života. Uz djecu se može naučiti rješavati sukobe, što svakome može koristiti u radu s kolegama, kao i u vlastitoj obitelji. Što se procesa prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu tiče, važno je napomenuti da djeca razumiju potrebu uključivanja u školu, svjesna su novih promjena i pravila, ali očekuju više igre (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

3.4. Suradnja vrtića, škole i obitelji

Zakonski gledano, suradnja stručnjaka u dječjem vrtiću i osnovnoj školi nije ničime utvrđena. No, međusobna suradnja ključna je za dobrobit djece pa je stoga opravdano, uz profesionalni

pristup, zagovarati međusobno, stručno opravdano umrežavanje (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Iako ne postoji zakonska regulativa koja to nalaže, iniciranje suradnje s roditeljima i njihovo aktivno uključivanje u rad vrtića ili osnovne škole trebala bi biti obaveza svakog dobrog odgajatelja i učitelja. „Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističe partnerski odnos obitelji i ustanova kao značajan čimbenik sukonstrukcije odgojno-obrazovnog kurikuluma pojedine ustanove“ (Visković i Višnjić Jevtić, 2019, 39). Prediktor kvalitetne potpore djeci i njihova jednakopravnog uključivanja u proces prijelaza je i partnerstvo zajednica odrastanja – obitelji i dječjeg vrtića, kvalitetni odnosi s vršnjacima i značajnim odraslim osobama (roditeljima i odgajateljima, a poslije i učiteljima) (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Kako bi roditelji mogli biti aktivno uključeni u rad odgojno-obrazovne ustanove, treba im se za to pružiti prilika. Proces prijelaza ima više sudionika, a svaki od tih sudionika dijete upoznaje na svoj način. Način i razina na kojoj se dijete upoznaje svakako je uvjetovana okolinom u kojoj se dijete nalazi. Baš zbog tog širokog spektra kojeg nam različite okoline u kojima se dijete nalazi nude, svaki od sudionika može bitno doprinijeti razvoju djeteta. U ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja započinje suradnja roditelja i odgajatelja, a nastavlja se u osnovnoj školi kroz suradnju s učiteljem. Potrebno je obratiti pozornost na nekoliko ključnih čimbenika uspješne suradnje. Osim informiranosti (međusobne), važno je i međusobno jačanje autoriteta. Dvosmjernan proces u kojem roditelji podupiru učitelja, a učitelj i škola roditelja. To je jedini put do suradničkog odnosa. Odgojno-obrazovne ustanove i obitelj ne smiju se gledati kao neprijateljske skupine, već su to međuzavisne skupine, a njihova suradnja ostvaruje se različitim modelima suradnje u dvosmjernoj komunikaciji i ravnopravnim suradničkim odnosima. Temelj dobrih međusobnih odnosa trebala bi biti dobra komunikacija. Komunicirati znači živjeti. „Ono što je disanje za biološki život, to je komuniciranje za društveni“ (Bratanić, 2002, 73). No, kako Bratanić (2002) dalje navodi, nije svejedno u kakvim se uvjetima komunikacija odvija. Kako nije svejedno dišemo li čist i svjež zrak, tako svoju važnost ima i ozračje u kojem međusobno komuniciramo, međusobni odnosi i riječi koje koristimo. Takva suradnja odgojno-obrazovnih ustanova i obitelji osigurava kontinuitet odgojno-obrazovnog procesa, ciljeva, načela, metoda rada i očekivanih ishoda te olakšava prelazak djeteta u sustav osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja. Učenik, škola i obitelj čine kako navode autori Gruden V., Gruden Z. (2006) ne samo vrhove trokuta, već jedno zamršeno klupko. Također, i Bratanić (2002) opisuje da su pojave u društvu međusobno povezane i utječu jedna na drugu. Odgoj kao društvena pojava ovisan je o stupnju razvoja društva, ali i sam na njega djeluje. Kriza koja potresa društvo neizbježno se očituje u odgoju, kao što se kriza odgoja reflektira u svim porama društva. U

međuovisnom, interakcijskom odnosu između društva i odgoja teško je razlučiti što je uzrok, a što posljedica. Nadalje, Bratanić (2002) navodi kako se i personalizacija i socijalizacija odvijaju pod svjesnim i nesvjesnim utjecajima socijalne sredine. Tu najznačajniji ulogu imaju upravo obitelj, vrtić i škola. Uloga majke i oca imaju svojih specifičnosti, no oba roditelja imaju jednaku važnost u odgoju svog djeteta. U dječjem vrtiću odgajatelj ima ulogu u razvoju i odgoju djeteta, dok u školi to ima učitelj, a pritom se ne smije zanemariti i odgojna uloga pedagoga, psihologa te ostalih stručnih suradnika kao i ravnatelja škole. Učenje i poučavanje u odgoju i obrazovanju počivaju na suradnji, sustvaralaštvu u kojemu i odgajatelj i dijete, učitelj i dijete, roditelj i dijete sudjeluju kao cjelovita bića. Suradnja je iznimno bitna jer svi sudionici odgoja djetetu služe kao ogledalo. U tom se ogledalu djetetu trebaju zrcaliti osobine koje mu ulijevaju povjerenje, vjeru, ljubav i sve ono humano i plemenito što krasi ljudska bića. U tom ozračju odgoj će se odvijati prirodno i spontano, bez prisile, dopuštajući svakom mladom biću da se razvije do razine svojih mogućnosti (Bratanić, 2002). U samom prijelazu djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu suradnja omogućava pozitivna početna iskustva i olakšava uključivanje djece u odgojno-obrazovne ustanove, razvoj socioemocionalnih kompetencija, razvoj samopouzdanja i samopoštovanja djece, ali i ostalih dionika procesa. (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Iako je suradnja ključna i prijeko potrebna, u praksi nije uvijek lako ostvariva. Potreban je trud i zalaganje svih sudionika procesa, prelaženje prepreka koje se događaju u tom procesu poput neotvorenosti bilo kojeg od sudionika. Zaključno, uzajamno povjerenje i poštovanje, jednakopravnost i odgovornost preduvjeti su kvalitetne suradnje, pa prema to i kvalitete postupaka prijelaza (Einarsdottir, Perry i Docket, 2008 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

4. ULOGA UČITELJA U PROCESU TRANZICIJE IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Tema tranzicije iz ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u osnovnu školu tema je za koju se odgovornost prebacuje ili na vrtić ili na školu. No, takav je stav pogrešan - ono što je potrebno jest stvoriti poveznicu između dvije navedene odgojno obrazovne ustanove. To svakako podrazumijeva aktivnu uključenost svih sudionika, a ne samo oskudno spominjanje teme prijelaza sa strane stručnjaka koji čak niti nisu konkretno u tom procesu. Autorice Visković i Višnjic Jevtić (2019) kroz knjigu *Je li važnije putovati ili stići!?* zapravo otkrivaju da tranzicija uistinu je putovanje. Putovanje i proces koji nikako nije statičan, već dinamičan i itekako živ. Situacija u Republici Hrvatskoj trenutno je takva da se mali broj stručnjaka time zapravo bavi. Promatranjem uloge učitelja u spomenutom procesu pokušava se maknuti fokus s okupacije svojim radnom mjestom i područjem te staviti naglasak na važnost povezivanja dvije itekako važne odgojne obrazovne ustanove i iskoristiti upravo učiteljske kompetencije da uz pomoć suradnje uvidi i olakša promjene koje su najviše i najveće upravo djeci.

4. 1. Učitelj kao aktivni sudionik procesa tranzicije

Polaskom u školu dijete postaje učenik koji napušta svoju poznatu okolinu, rutinu i dotadašnje navike, a isto tako i odgajatelje s kojima je u vrtiću izgradio siguran odnos. Upravo je na učitelju zadatak da s djetetom izgradi novi odnos, odnos pun povjerenja i sigurnosti. Također, svojim radom i ulaganjima treba nadograđivati na do tad naučeno i izgrađeno radom odgajatelja i roditelja. Kako bismo mogli razumjeti školarca, učenika, potrebno je poznavati predškolski razvoj djeteta kao i dinamično jedinstvo s roditeljima, tj. obitelji. Sam proces prijelaza neizbježno uključuje učitelje koji moraju prihvatiti i osvijestiti važnost svoje uloge. Napraviti plakat dobrodošlice za nove prvaše lijepo je, no učiteljeva uloga u procesu tranzicije trebala bi započeti puno ranije od toga. Učitelji bi svakako trebali biti upoznati s postavkama ranog i predškolskog obrazovanja djece, što nažalost i nije uobičajena praksa. U svrhu izrade ovog rada provedeno je istraživanje čiji su odgovori zapravo poražavajući. Učitelji o načinu rada u vrtiću znaju ili iz osobnih iskustva sa svojom djecom ili iz osobnih poznanstava s odgajateljima i/ili osobama zaposlenima u dječjim vrtićima. Počevši od samog obrazovanja učitelja, fakulteti usmjereni na obrazovanje i osposobljavanje budućih učitelja nude vrlo malo sadržaja koji povezuju rani i predškolski odgoj i obrazovanje s osnovnom školom. Obratno, situacija nije ništa bolja. Odgajatelji također nemaju previše prilika upoznati se sa sustavom odgoja i obrazovanja u osnovnoj

školi. Kako od učitelja, tako i od odgajatelja očekuje se razumijevanje i prihvaćanje onog drugog, a kako razumjeti i prihvatiti ako je informiranost gotovo nikakva. To rezultira time da i odgajatelji i učitelji zauzimaju osobne stavove i mišljenja o onom drugom, bez previše profesionalizma u tom procesu. Kako bi odgajatelj mogao pozitivno utjecati na djecu potrebno je da stalno raste i razvija se u svom mišljenju i djelovanju, da preispituje svoje postupke i nastoji ih oplemeniti. To nije samo zanimanje, to je poziv (Bratanić, 2002). To bi isto trebalo vrijediti i za učitelje. Prema Visković i Višnjić Jevtić (2019) profesionalne kompetencije odgajatelja i učitelja imaju ista polazišta – znanja, vještine i stavove, a razlike se javljaju u sadržajima stručnih znanja te u vještinama potrebnim za provedbu znanja u praksi. Učitelj je osoba koja poštujući zakonitosti, teorije i koncepte školske ustanove usmjerava djecu i motivira ih na ostvarenje svojih potencijala. Poneki se učitelji u praksi usmjeravaju samo na prijenos činjeničnog znanja, što nikako ne može rezultirati punim ostvarenjem djetetova potencijala – treba u obzir uzeti sve aspekte razvoja koji dijete tvore u potpunu ličnost. Kako bi obrazovanje djeteta bilo potpuno, nikako se ne smije zanemariti odgojna komponenta. Naglasak nikada ne smije biti stavljen samo na akademska postignuća. Kompetentan učitelj koji može pozitivno djelovati na razvoj djeteta treba biti odgovoran, ustrajan, iskren, strpljiv, imati razvijenu snažnu radnu etiku, samodisciplinu, optimizam, empatiju, suosjećanje i biti otvoren za suradnju. Dobar učitelj treba posjedovati, uz sadržajno-predmetne, didaktičke i kompetencije vođenja, sposobnost prepoznavanja individualnosti učenika, kao i informacije o okruženju iz kojeg djeca dolaze, pa prema tome i vještinu suradnje s djetetovom obitelji (Skupnjak, 2011). Sam učitelj mora biti svjestan da škola kao takva ima drugačije zahtjeve od djece nego što je to bilo u dječjem vrtiću. Učitelj mora biti informiran o okruženju iz kojeg djeca dolaze jer to uvelike utječe na njihovo poimanje škole. Ovisno o prethodnom iskustvu kojeg djeca imaju tako imaju i različita očekivanja od škole, kontakt s pozitivnim iskustvom rezultira uzbuđenjem i veseljem zbog polaska u školu. Roditelji djece svakako su morali proći kroz proces polaska u osnovnu školu, a sami roditelji djeci rijetko pričaju o vlastitom iskustvu prijelaza, zanemarujući koliko je to uistinu važno. Učitelj treba biti aktivni sudionik, koji će poticati ostale sudionike procesa na suradnju kako bi zajedno djeci približili školu kao odgojno obrazovnu ustanovu. Na učitelju je zadatak da djecu oslobodi straha od škole i misli da je škola mjesto gdje igra prestaje. Kao što proces prijelaza kod djece ne započinje u trenutku kada dijete dođe prvi dan u školu, tako bi i učitelji trebali postati sudionici tog procesa puno ranije. Dijete shvati da ide negdje drugdje katkad i puno ranije nego što se to čini, prijatelji iz vrtića odlaze u školu i dijete je svjesno da to čeka i njega. Lakše je ublažiti promjene koje dolaze polaskom u školu aktivnom suradnjom učitelja

s odgajateljima. Primjerice, kada djeca prelaze iz 4. u 5. razred osnovne škole učitelji se nalaze u vrlo sličnoj situaciji kao i odgajatelji prilikom prelaska djeteta u osnovnu školu. Kako su tada svjesni da djeci dolaze promjene, trebaju to osvijestiti i pri polasku djece u osnovnu školu. Svakako, promjene su neizbježne i gotovo je cijeli ljudski život njima obilježen. No, kod prelaska iz srednje škole na fakultet, pri mijenjaju poslova, mjesta boravišta i slično, odrasli ni ne razmišljaju o pojedinim situacijama o kojima djeca pri svojoj tranziciji itekako razmišljaju. Jedna od tih stvari je odlazak na toalet - jedna od osnovnih ljudskih potreba za koju moraju biti spremni samostalno je obavljati i dobiti dozvolu učitelja. Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) navode kako je mogućnost samostalnog odlaska na toalet nekada predstavljala zrelost i sazrijevanje, a time i spremnost za školu. Danas se zna da su za to ipak potrebne razvijene emocionalne i socijalne vještine. Učitelj mora biti spreman usmjeriti se na povezivanje i osnaživanje partnerstva sa stručnjacima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i pružati podršku kvalitetnoj suradnji kako bi se djeci omogućio što opušteniji prelazak u osnovnoškolsko obrazovanje. Prema Visković i Višnjić Jevtić (2019) kvaliteta prijelaza utječe na uspjeh u školi, djeca koja kvalitetnije prožive prijelaz brže razvijaju samopouzdanje i nastavljaju razvijati do sad naučeno i stečeno u vrtiću i obitelji. Dobar učitelj mora biti svjestan da svako dijete u školske klupe dolazi s različitim odgojnim *mirazom* svojih roditelja. Odnosi koje su stekli u obitelji prenose se i na odnos djeteta i učitelja pa tako i odnos djeteta prema samoj školi (Gruden V., Gruden Z., 2006). Vrlo je važno da učitelj zna i želi komunicirati s djetetovim roditeljima, kao i sa samim djetetom. Komunikacija učenika i učitelja odvija se čak i na nesvjesnom planu i stoga je uloga učitelja razumjeti djetetove poruke. Školski neuspjeh signal je odraslima da dijete ne može razriješiti vlastite konflikte i napetosti te dijete očekuje da ih učitelj kao odrasli, mudriji i zreliji razumije (Gruden V., Gruden Z., 2006). Gruden V. i Gruden Z. (2006) komunikaciju definiraju kao dušu suvremenog društva te razmjenu informacija koje sadrže misaone i emocionalne poruke, a kojom priopćavamo stavove, provjeravamo osobe za koje smo zainteresirani, darujemo sebe i tražimo pomoć. Komunikacija je vrlo bitna učiteljeva uloga – prema Bratanić (2002) komunikacija je osnova za sve međusobne odnose, pa tako i za odnose u obitelji i u školi, a odgovornost za kvalitetu komunikacije u školi je upravo na učitelju. 4 kompetencije učitelja (Cooper, Ryan, 1998 prema Bratanić, 2002) podrazumijevaju: 1. razvijanje stavova koji potiču učenje i istinske ljudske odnose, 2. sigurno i adekvatno znanje u području struke i nastavnog predmeta kojeg učitelj podučava, 3. ovladavanje teoretskim znanjem o učenju i ljudskom ponašanju i 4. ovladavanje umijećima podučavanja koje olakšavaju učenikovo učenje. Stavovi koji utječu na učitelje jesu stav prema sebi, stav prema

učenicima, stav prema nadležnima i roditeljima te stav prema nastavnom predmetu. Prema Visković i Višnjić Jevtić (2019) profesionalna kompetencija profesionalca za podršku u prijelazu definira se kao spoj znanja o postupcima prijelaza, komunikacijskih, suradničkih i savjetodavnih vještina te afirmativnih stavova prema svim dionicima tranzicije. Pravilnikom o tjednim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN/14, čl.2) učitelji izvode nastavu i druge oblike neposrednog odgojno-obrazovnog rada s učenicima. Strogo strukturiranim kurikulumom radne obveze nastavnika doprinose stavu da su osnovne škole primarno obrazovne ustanove, dok dječji vrtići imaju odgojnu funkciju. Također, navedeni pravilnik određuje radne obaveze učitelja. Kako navode autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) te obaveze obuhvaćaju i poslove vezane za upis djece u prvi razred osnovne škole, ali ti poslovi nisu diferencirani. Tako zapravo učiteljeva zadaća u samom procesu tranzicije ostaje na izbor samome učitelju. Bez obzira što zakonski nije regulirana učiteljeva uloga, ona je i dalje vrlo velika. Nažalost, uloga učitelja u procesu tranzicije iz dječjeg vrtića u osnovnu školu nije dovoljno naglašena, pa je samim time i uključenost učitelja u sam proces na vrlo niskoj razini.

4.2. Suradnja dječjeg vrtića i osnovne škole

Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje (2017) nalaže kako je važno uspostaviti partnerstvo između predškolskih i osnovnoškolskih odgojno obrazovnih ustanova, no ne i kako. Iako se suradnja nalaže, ne nude se konkretna rješenja i načini na koji ju kvalitetno ostvariti. No, upravo zato učitelji trebaju biti intrinzično motivirani i pokušati tu često spominjanu suradnju kvalitetno provesti. Svakako, to je lakše provesti u manjim sredinama gdje se najčešće stručnjaci iz oba područja i osobno poznaju. A svugdje bi trebala biti dostupna i provoditi se na razini gdje bi svi sudionici dobili valjanu podršku, jer upravo suradnja između odgojno obrazovnih institucija doprinosi kvalitetnim postupcima prijelaza. Kao što je već spomenuto, zakonski nije regulirana suradnja između dječjih vrtića i osnovne škole. Nije definirano kako i na koji način ostvariti suradnju, a izostaje podrška na većoj razini koja je potrebna. Suradnja nikako ne bi smjela izostajati jer time izostaje i razmjena informacija između odgajatelja i učitelja, a ona je vrlo bitna, čak ključna za kvalitetnu tranziciju. Visković i Višnjić Jevtić (2019) navode jedan od problema koji se javlja kod razmjene informacija, a to je zaštita podataka. Zakonska regulativa za razmjenu informacija odgajatelja i učitelja ne postoji, pa se tako može smatrati neovlaštenom i stvoriti potencijalne probleme. No, to nikako ne bi smjelo rezultirati izostankom suradnje, već snažnijim i glasnijim poticajem za zakonsku reguliranu obvezu afirmativnog i konstruktivnog

informiranja o djeci. Informiranje je važno provesti sa svim sudionicima procesa. Roditelje je važno informirati o načinu upisa, samoj školi, procjeni djeteta, učitelje i odgajatelje o rezultatima procjene (uz razgovor o djeci koji izostaje, a potreban je), a djecu je važno informirati o školi, na koji će način započeti i poslati im pozitivnu poruku o školi jer se na tome temelji slika kakvu će djeca stvoriti. Odgajatelj ima priliku vidjeti dijete u različitim situacijama koje pridonose stvaranju cjelovitije slike o djetetovim interesima, mogućnostima i kompetencija. Dokumentiranjem djetetova razvoja, primjerice putem razvojnih mapa, odgajatelj posjeduje informacije koje učitelju mogu biti vrlo velika pomoć pri upoznavanju djeteta i njegovih mogućnosti. Naravno, te informacije nikako ne bi trebale biti korištene u svrhu procjenjivanja djeteta (i prije prvog susreta), već upravo kao navedeno, pomoć učitelju. Prema Nacionalnom kurikulumu Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) razvojne mape obuhvaćaju: etnografske i anegdotske zabilješke, fotozapise, videozapise i audiovizualne zapise dječjih aktivnosti i postignuća, različite oblike dječjeg istraživanja (transkripte razgovora, intervjuje) i dokumentiranja konstrukcije kao izraz istraživačkog i kreativnog stvaralaštva, umjetničke uratke (likovni izričaj, audiovizualni zapisi istraživanja pokretom i glazbom) te samorefleksije djece. Dijete mora sudjelovati u dokumentiranju osobnog razvoja kao jednakopravni sudionik, a različite perspektive (dječja i odrasle) doprinose dubinskom razumijevanju djetinjstva i odgojno-obrazovnih procesa (Babić, 2014 prema Visković i Višnjic Jevtić, 2019). OECD (Start Strong I, 2001) preporučuje jačanje partnerstva dječjih vrtića i osnovnih škola kako bi se ujednačile strategije učenja, a igra prihvatila kao značajno odgojno-obrazovno sredstvo, što nudi odmak od didaktiziranja i usmjerenosti na sadržaje poučavanja (Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Kako bi suradnja bila ostvariva, obje strane moraju biti spremne i željeti surađivati. Vrlo je važno da učitelji shvate važnost povezivanja i suradnje te da priprema djeteta za polazak u školu nije zadaća samo odgajatelja. Razlike između odgojno obrazovnih ustanova postoje, no stručnjaci u tim sustavima povezivanjem trebaju omogućiti uspješniji i lakši prijelaz. Dok se predškolski odgojno-obrazovni program prilagođava očekivanjima osnovne škole čiji se zahtjevi doživljavaju kao imperativ djelovanja, čini se da je taj odnos hijerarhijski (Visković i Višnjic Jevtić, 2019). Razmatrajući međudnos dionika prijelaza, čini se da je riječ o nejednakim interakcijama, tj. nejednakom omjeru moći spram odgoja i obrazovanja djece (Miretzky, 2004 prema Visković i Višnjic Jevtić, 2019). U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju to se uviđa kroz odnos između odgajatelja i roditelja, dok se u prijelazu iz dječjeg vrtića u osnovnu školu može odnositi na odnos između odgajatelja i učitelja – moguće je da se učitelji osjećaju superiornijima. Kvalitetnom suradnjom između odgojno-obrazovnih ustanova

postiže se i kvalitetan prijelaz, a s takvim odnosima to se ne može postići. Visković (2018) navodi kako učitelji od dječjeg vrtića očekuju razvoj dječjih praktičnih kompetencija skrbi o sebi, te socijalizaciju – primjerenu školskim normama. Time se zapravo poništava koncept međusobne suradnje i razvoja partnerskih odnosa, a sve se svodi na pripremu za školu. Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) pišu kako se u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja zagovara fleksibilnost, otvorenost, a dječja igra prihvaća se kao optimalni model učenja. Time se izbjegava nametanje sadržaja učenja, a potiče iskustveno, doživljajno, istraživačko i konstruktivno učenje. Nadalje, navodi se kako je uloga odgajatelja oslušivati djecu, a ne nametati sadržaje igre i učenja (Malnar i sur., 2012 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Što se dogodi s tim pristupom kada dijete krene u osnovnu školu? Činjenica da je takav način učenja bio prihvatljiv do djetetove 6. godine života u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a polaskom u školu za to isto dijete to više nije nešto što se prakticira, pomalo je zabrinjavajuća. Iako je nastavni proces u osnovnoj školi drugačijeg tipa, uvijek treba ostati prostora (ili ga napraviti) za učenje kroz igru. To je vrlo važno, a posebice za djecu koja tek kreću u školu i osim što im se dnevne aktivnosti, rutina, prostor i mnogo toga mijenja, odjednom ni igra više nije nešto prihvatljivo. To nameće mnoga pitanja, a jedno od njih je osim što djeca doživljavaju školu nečim ozbiljnim i strožim od vrtića, doživljavaju li je tako i učitelji? Potvrđan odgovor na ovo pitanje zabrinjavajuć je. Umjesto da u zajedničkoj suradnji odgajatelja i učitelja svatko nauči nešto novo, primi i prenese nova iskustva, savjete, ideje, aktivnosti, kao da se svaka struka odvaja u svoj zasebni balončić koji ima tek neke dodirne točke s onom drugom. Konstantno se naglašava dobrobit djece, važnost suradnje, a kada do toga dođe šalje se dojam da i nije tako bitno. Za dobrobit djece, suradnja odgajatelja i učitelja nešto je najbolje što se može dogoditi. A čija li je odgovornost istiskivanje igre kao modela i načina učenja? Odgojno- obrazovnog sustava primarnog obrazovanja? Učiteljeva? Roditeljeva? Okoline i očekivanja onoga što bi škola trebala biti? Jedno je dijete svojoj odgajateljici postavilo pitanje, koje povlači niz drugih pitanja za sobom. Pitanje je glasilo: „Teta, a zašto ti nemaš pravi posao, nego se tu s nama igraš?“ Kolika je vjerojatnost da takvo pitanje bude upućeno učitelju? Vrlo mala. Doživljavaju li okolina, kolege i roditelji učitelje koji se koriste igrom neozbiljnima? Nažalost, vjerojatno i da. Osim što igrom djeca uče i vještine, preuzimaju vrijednosti i norme te izgrađuju osobne pretpostavke kao prediktore izgrađivanja stavova, učenje igrom prepoznatljivo je i po unutrašnjoj motivaciji, emocionalnoj ekspresiji i dječjem zadovoljstvu (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). U kontekstu prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu primjereno je poticati djecu na istraživanje i učenje o školi. Susret sa školskim okruženjem i

iskustvo razmjene doživljaja s učenicima može biti snažan poticaj za igranje škole. Takvo igranje, za razliku od školarizacije dječjeg vrtića gdje odgajatelj nameće školske norme i načine učenja, otvara prostor istraživanju i konstruktivističkim samoorganizirajućim aktivnostima djece, primarno igrom (Armstrong, 2008 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Na taj se način mijenja i uloga odgajatelja i učitelja, čija zadaća nije podučavati nego omogućiti nova iskustva kao poticaj za igru i učenje. Dakle, u svrhu dobrobiti djeteta, potrebno je udružiti se i početi djelovati stalno.

4.3. Koncept spremnosti za školu

Spremnost za školu tumači se kao normativni standard fizičkog, spoznajnog i socioemocionalnog razvoja koji omogućava djeci da se asimiliraju u školu i odgovore na zahtjeve nastavnog plana i programa (Bingham i Whitebread, 2012 prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Time se u potpunosti ignorira potreba prilagodbe autentičnim uvjetima djetinjstva, a zagovara se usmjerenost na normativna, primarno kognitivna postignuća. To dovodi do školarizacije predškolskog programa. Priprema djece za školu koncept je jednosmjernog pristupa normativne procjene pri čemu se dijete sagledava kao objekt (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Normativna procjena psihofizičkog (fizičkog, spoznajnog, socioemocionalnog) stanja djeteta ne uvažava osobnost djeteta, a svako odstupanje od norme tumači kao mogući problem (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Odmakom od normativnih procjena povećava se razumijevanje djetetove osobnosti, specifičnih potencijala i konteksta odrastanja, a dječje iskustvo ranog učenja usmjerava se na iskustveno i konstruktivno učenje sukladno dječjim interesima (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Nadalje, autorice navode značaj primjerenog, bogatog i poticajnog okruženja u kojem dijete ima pravo na vlastiti izbor, a ostali sudionici procesa aktivno su uključeni. Na taj se način opravdavaju očekivanja da će djeca pri polasku u osnovnu školu biti spoznajno angažirana, unutrašnje motivirana za istraživanje i učenje, imati iskustvo komunikacijske interakcije kao oblika učenja, vjerovati u osobne sposobnosti, razviti samopoštovanje i samopouzdanje, iskazivati inicijativu i preuzimati odgovornost za osobno djelovanje, osmišljavati strategije rješavanja problemskih situacija, zatražiti pomoć kada je to potrebno, surađivati i pomagati drugima, imati razvijene osnovne kompetencije (rana pismenost), stupati u socijalne interakcije, izgrađivati i zadržavati prijateljske odnose, brinuti se o sebi, biti asertivna te osjećati pripadnost i aktivno sudjelovati u životu zajednice (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama (2017) nalaže kako se u prvi razred osnovne škole upisuju djeca koja do 1. travnja tekuće godine napune šest godina. Visković i Višnjić

Jevtić (2019) pojašnjavaju da je prema Pravilniku o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastava stručnog povjerenstava (2014) obavezna normativna procjena dječjeg psihofizičkog stanja za polazak u osnovnu školu. Nastavno na pravilo s 1. travnjem, moguća je odgoda polaska u osnovnu školu kao i prijevremeni polazak. Što se normativne procjene djeteta za polazak u osnovnu školu tiče, provode je stručni suradnici u osnovnoj školi, najčešće psiholozi. Mišljenje stručnjaka iz dječjeg vrtića prilaže se samo kod prijevremenog upisa u osnovnu školu. Visković i Višnjić Jevtić (2019) ističu neuvažavanja mišljenja stručnjaka u dječjem vrtiću, neredovito provođenje razgovora s roditeljima, te potenciranje granice između dječjeg vrtića i osnovne škole kao doprinos necjelovitom uvidu u status djeteta.

4.4. Izazovi za učitelje u procesu tranzicije

Prijelaz iz jedne obrazovne institucije u drugu može biti veoma izazovan (Visković, 2018). Prema OECD (2017) izazov za sve sudionike tranzicije je i već spomenuti manjak službenog pravilnika na razini regije/države kojim bi se stručnjaci i roditelji mogli voditi prilikom tranzicije. Nadalje, kao izazove OECD (2017) navodi i manjak povezanosti i koherencije između predškolskog i školskog sustava, izazove u motiviranju svih sudionika na aktivni doprinos prilikom tranzicije, teško ostvarivu suradnja između sudionika i nepravедnost u smislu (ne)dostupnosti i kvalitete podrške djetetu prilikom tranzicije. Kao konkretni izazovi navode se: neslaganje između stavova, statusa i perspektiva odgojitelja i učitelja, manjak obrazovanja o prijelazima i kod odgajatelja i kod učitelja, manjak strukturalnih, organizacijskih i drugih uvjeta za ostvarenje suradnje između odgajatelja i učitelja, pedagoškog kontinuiteta; odgajatelji i učitelji se često vode različitim pedagoškim konceptima koji narušavaju koherentnost i kontinuitet u obrazovanju te promjena u omjeru broja djece na broj stručnjaka. Navedeni izazovi mogu se prevladati povećanjem obrazovanja odgajatelja i učitelja o procesima tranzicije, usuglašavanjem profesionalnih stavova oba kadra, pružanjem kvalitetnih uvjeta za ostvarivanje suradnje, ciljeva i planova između škole i vrtića – plaćen dodatan rad i odgajateljima i učiteljima, osiguranje uvjeta za provedbu aktivnosti (materijalnih, prostornih i financijskih), stvaranjem integriranog kurikulumu za predškolske i školske ustanove te izjednačavanjem uvjeta rada za odgajatelje i učitelje (OECD, 2017). Ponuđena rješenja pozitivno bi utjecala na provedbu aktivnosti za unaprjeđivanje procesa tranzicije, jer treba uzeti u obzir da je učiteljima otežano organizirati svoj posjet vrtiću (odvajanje privatnog vremena) ili posjet djece iz vrtića u svoju buduću školu. Izazov je svakako međusobno umrežiti učitelje i odgajatelja, jer je za to potrebna

intrinzična motivacija. Prema Visković i Višnjić Jevtić (2019) uočene su razlike razvijenosti profesionalnih kompetencija između odgajatelja i učitelja različite razine obrazovanja; oni s višom razinom obrazovanja skloniji su kvalitetnijim postupcima prijelaza. Što se tiče pridavanja važnosti postupcima prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, odgajatelji proces prijelaza procjenjuju važnijim nego što to čine učitelji.

4.5. Aktivnosti i strategije za unaprjeđivanje kvalitete prijelaza

Kako bi aktivnosti koje se provode u procesu prijelaza uistinu bile kvalitetne, potrebno je da odgajatelji i učitelji budu svjesni da se te aktivnosti ne provode zbog njih nego zbog djece. Djeca trebaju biti aktivni sudionici, a ne tek pasivni sudionici u aktivnostima koje su za njih organizirali odrasli. U praksi se ponegdje i provode posjete djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, što nema značajan utjecaj na dijete. Važno je da učitelj dođe posjetiti dječji vrtić, a uspješnim se pokazalo da vrlo pozitivan učinak (i za dijete koje je u dječjem vrtiću, a i za dijete koje dolazi u posjet iz osnovne škole) ima posjet djece koja su bila u vrtiću, a sada idu u osnovnu školu. Tako se razvija koncept starijeg prijatelja (mentora) kojeg autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) razmatraju kao dobru opciju. Taj se koncept temelji na povezivanju pojedinaca iz dječjeg vrtića i osnovne škole, sudjelovanju učenika u prijenosu informacija o školi i potpori pri pripremi za polazak u školu. Pretpostavlja višekratne susrete u dječjem vrtiću i osnovnoj školi. Na taj način stvara se dobrobit za dijete koje kreće u školi, pa se ovim povezivanjem osjeća sigurnije znajući da ima nekoga u školi s kime može podijeliti svoje strahove i pitanja, a starije dijete dobiva na važnosti te jača samopouzdanje. Aktivnosti socijalnog umrežavanja djece najmanje su zastupljeni postupci kod procesa prijelaza, a mogli bi puno doprinijeti ublažavanju straha od nepoznatog i ostalim situacijama s kojima se djeca susreću prilikom polaska u osnovnu školu (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Stručni radnici, odgajatelji i učitelji kao najznačajnije postupke prijelaza procjenjuju informirajuće aktivnosti roditelja i djece o školi te postupak procjene psihofizičkog statusa djece, a to svjedoči o nedostatnom razumijevanju značajnosti i svrhovitosti prijelaza te o nedostatnim kompetencijama praktičara (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Moguće je organizirati zajedničke projekte djece iz vrtića i djece iz osnovne škole, a korisne ideje daju nam i primjeri iz drugih država, pa tako Francuska ima zajednički zbor dječjeg vrtića i osnovne škole, Island zajedničku zgradu, a Švedska zajedničke timske sastanke učitelja i odgajatelja gdje oni zajedno uče o praksi onih drugih, što je zasigurno vrlo korisno i odgajateljima i učiteljima. Javni nastupi djece promatrani su s dva oprečna stajališta – stav da takav oblik nastupa osnažuje djecu i pozitivno utječe na njihovo samopouzdanje i samopoštovanje te stav

da su javni nastupi djece prisilni i predstavljaju nepotreban stres svih sudionika. Cilj je svakog javnog nastupa prijenos informacija, a svojevrsni javni nastupi zapravo su svakodnevnica svakog pojedinca suvremenog društva. Kako navode Visković i Višnjić Jevtić (2019) svakako služe kao prijenos informacija o djetetovoj razini samopoštovanja i samopouzdanja, socijalnim kompetencijama i odgojno-obrazovnoj paradigmi odgajatelja. Ne negira se mogućnost pojave stresa i straha od javnog nastupa, no te se pojave pojavljuju i kod odraslih. Zaključno što se javnih nastupa tiče, oni sami po sebi nisu ni dobri ni loši već ovise o načinu provedbe. Poneki učitelji u školama dobrodošlicu iskazuju natpisima. Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) pitaju se kome su oni namijenjeni, uzimajući u obzir da djeca koja tek dolaze u prvi razred ne znaju čitati. Potrebno je pripaziti i na sličice te različite kolaže kojima se u dobroj namjeri iskazuje dobrodošlica djeci – važno je da oni ne nude nerealnu sliku školski aktivnosti i time zbune djecu (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Prijedlog 3 aktivnosti koje bi učitelji mogli provoditi:

1. A kako je tebi bilo?

S obzirom da roditelje nije dovoljno samo početno informirati, već ih aktivno uključiti u proces, učitelji trebaju poticati i motivirati roditelje na suradnju. Nerijetko je da roditelji od poziva odgajatelja ili učitelja strepe pitajući se što nije u redu s njihovom djetetom. To je stav koji je potrebno promijeniti i naravno, poštujući osobne granice i vrijeme, težiti k češćoj i kvalitetnijoj komunikaciji. Jedna od aktivnosti koje bi učitelji mogli provesti je aktivnost pod nazivom *A kako je tebi bilo?*. U suradnji s dječjim vrtićem organizirati posjet učitelja djeci u vrtić, gdje će biti prisutni i roditelji. Kroz igru u kojoj roditelji sjede u krugu zajedno s djecom, a ovoga im puta pravila igre ne objašnjava odgajatelj, već učitelj. Djeca mogu dodati loptu odrasloj osobi kojoj žele (odgajatelj, učitelj, roditelj) i postaviti im pitanje: „A kako je tebi bilo?“ (doći u školu, napustiti vrtić, pronaći nove prijatelje, učiti, pisati, čitati...). Na taj način roditelji, odgajatelji i učitelji dijele svoja iskustva o školi, ali ne iscrpnim monolozima, već odgovorima na pitanja koja djecu stvarno zanimaju.

2. Škrinja uspomena

Djeca (uz prisutnost učitelja u dječjem vrtiću) izrađuju škrinju uspomena u koju mogu sačuvati svoje omiljene stvari iz vrtića. Ona može sadržavati što god dijete želi – crteže, omiljenu igračku, fotografije, ukrase, bojice, važno je da djeca sačuvaju stvari koje im znače. Polaskom u školu, škrinje mogu ponijeti u razred te učitelju i ostaloj djeci iz razreda pokazati

što su i zašto sačuvali. Osim što bi škrinja uspomena mogla biti korisna jer dio uspomena iz vrtića ponesu dalje sa sobom, sačuvaju li škrinju ostaje im uspomena na djetinjstvo i u odraslim danima.

3. Upoznajmo se

Djeca polaskom u školu napuštaju dobro poznat prostor i okruženje. Ideja aktivnosti je da djeca steknu sigurnost, upoznaju prostor i ljude koji se nalaze u škole i budu sigurni obratiti se za pomoć koja im je potrebna. Osim psihologa, pedagoga i ravnatelja, važno je da se djeci predstave i kuharice, spremačice i domari. Osim što na taj način stječu nova znanja o zanimanjima koja postoje, moguće je da će se osjećati ugodnije kada primjerice idu na užinu i pritom sretnu poznato lice. Također, treba dopustiti djeci da učionicu uredi i ukrase prema vlastitoj želji, zajedničkim snagama.

5. ISTRAŽIVANJE – INTERVJU

Cilj istraživanja bio je saznati mišljenje o procesu tranzicije od samih sudionika procesa. Istraživanje je provedeno kvalitativnom metodom istraživanja - intervjuom. Intervju je tehnika prikupljanja podataka u okviru koje istraživač ima unaprijed pripremljena pitanja te bilježi odgovore sudionika. Strukturirani intervju provodi se na način da istraživač traži odgovore na unaprijed osmišljena pitanja, od kojih ne odstupa bez obzira na odgovore, a ispitanicima se postavljaju sva predviđena pitanja, bez izuzetaka. Potencijalan problem tijekom provođenja ovakvog tipa intervjuja je mogućnost da ispitanici daju površne odgovore, no bez obzira na to pitanja se ne mijenjaju ovisno o odgovorima, slijede se unaprijed pripremljena pitanja (Firmin, 2008b prema Wattles, 2019). Ovisno o ispitaniku, intervju se sastoji od 20 ili 21 sastavljenih pitanja. Intervjuirane su dvije odgajateljice, dva roditelja djeteta koje pohađa vrtić, dva roditelja djeteta koje ide u osnovnu školu, te dvije učiteljice razredne nastave. Svaki sudionik informiran je o razlogu provođenja intervjuja i dao je svoj pristanak.

5.1. Ispitanici

Intervjuirano je 8 ispitanika: 2 učiteljice (Ivana, Maja), 2 odgajateljice (Ana, Kristina), 2 majke čije dijete ide u osnovnu školu (Martina, Sandra) i 2 majke čije dijete ide u vrtić (Brigita, Laura). Kako bi se osigurala anonimnost ispitanika njihova su imena promijenjena.

Učiteljica Ivana – 32 godine, magistra primarnog obrazovanja s pojačanim engleskim jezikom. Kao učiteljica radi 9 godina, svoj posao voli i u njemu uživa. Kao prednost svog posla navodi svakodnevnu radost koju djeca unose u njezin život, a kao jedan od nedostataka veliku odgovornost koju njezin posao nosi – „...svakodnevno si odgovoran za veliki broj djece, počevši od toga da si odgovoran za njihovu životnu sigurnost, a onda i do toga da nosiš odgovornost za njihov rast u vrlinama, ponašanju i životnim vrijednostima.“

Učiteljica Maja – 28 godina, magistra primarnog obrazovanja. Kao učiteljica radi 5 godina, a svoj posao voli jer je oduvijek znala da želi biti učiteljica. Kao prednost svog posla navela je rad s djecom što je uvijek zanimljivo, dok bi prvi nedostatak bio plaća koja je premala u odnosu na stupanj obrazovanja.

Odgajateljica Ana – 42 godine, odgajateljica. Trenutno je ravnateljica jednog dječjeg vrtića. 10 godina radila je kao medicinska sestra, a nakon toga upisala Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu, pa kasnije diplomski studij u Zagrebu. Odgajateljica je postala isključivo intrinzičnom motivacijom, voljom i željom da radi taj posao. Posao odgajateljice radila je 7 godina, a kaže kako ga uistinu voli pa i sada kao ravnateljica vrlo rado odlazi u skupine. Prednost svog posla vidi u tome što je svaki dan dočeka nešto novo, većinom sretna, srdačna djeca željna pažnje, a nedostatak je manjak odgajatelja na tržištu rada, manjak vrtića, puno djece ostaje neupisano trenutno, ali nada se da će se i to s vremenom promijeniti.

Odgajateljica Kristina – 27 godina, nakon što je upisala ekonomiju odustaje od studija i upisuje Učiteljski fakultet u Rijeci i već na prvom predavanju shvaća da je *to - to*. Svoj posao radi 3 godine, kao prednost navodi fleksibilnost u radu s djecom, a kao nedostatak broj djece u skupini.

Majka Martina – 40 godina, kineziolog, majka četvero djece, djeca koja pohađaju osnovnu školu u dobi su od 12 i 14 godina. Zadovoljna je školom koju djeca pohađaju, a što se odnosa s učiteljima tiče kaže kako ima lijepu komunikaciju sa školom, profesorima i stručnim službama.

Majka Sandra – profesorica hrvatskog jezika i književnosti. Majka je troje djece od kojih dvoje pohađa osnovnu školu, a njihova je dob 7 i 11 godina. Zadovoljna je školom koju djeca pohađaju, a za svoj odnos s učiteljima kaže da je odličan i da odlično surađuju.

Majka Brigita – 37 godina, učiteljica, majka dvoje djece, a dijete koja pohađa vrtić ima 6 godina. Zadovoljna je vrtićem u koji dijete ide, a smatra da je odnos između odgajatelja i nje sasvim korektan i da se temelji na međusobnom povjerenju.

Majka Laura – 34 godine, voditeljica u privatnoj kompaniji, dvoje djece koja idu u vrtić u dobi od 4 i 7 godina. Jako je zadovoljna s vrtićem, a kaže da sa odgajateljima (u obje grupe u koje idu djeca) ima vrlo lijep odnos.

Ispitanici su bili upoznati s ciljem provođenja istraživanja i upotrebom njihovih odgovora u diplomskom radu. Intervju je proveden usmeno, bez prethodnog uvida ispitanika u ispitna pitanja. Većina sudionika pristupila je istraživanju vrlo profesionalno i susretljivo. Ispitivanje je trajalo (u prosjeku) 30 minuta.

6. REZULTATI

Pitanja su sastavljena tako da se odgovor dobije iz različitih perspektiva (učitelja, odgajatelja, roditelja). Ispitanici su se prvotno predstavili, a zatim su uslijedila pitanja koja se tiču zadovoljstva sa svojim poslom i uvjetima (učitelji i odgajatelji) ili ustanovama, tj. načinom rada u vrtićima i/ili školama koje djeca pohađaju (roditelji). Nadalje, postavljena su i pitanja u kojima se od ispitanika traži da opišu svoju suradnju sa sudionicima međusobno, dakle roditelji s odgajateljima i obratno, roditelji s učiteljima i obratno te učitelji i odgajatelji međusobno. Svim je sudionicima postavljeno pitanje čija je odgovornost priprema djece za školu te o čemu školski uspjeh ovisi. Postavljena su i pitanja koja se tiču učenja čitanja, pisanja i predmatematičkih vještina – kada bi s time trebalo početi te kakva su očekivanja roditelja, odgajatelja i učitelja. Kako bi se saznala mišljenja o važnosti uloge učitelja u procesu tranzicije iz dječjeg vrtića u osnovnu školu sastavljen je niz pitanja koja obuhvaćaju povezanost vrtića i škole, promjene i izazove s kojima se sudionici procesa susreću, testiranje pred polazak u školu te razvojne mape. Razgovorom s ispitanicima dobiveni su i analizirani sljedeći rezultati.

Jeste li upoznati s načinom rada u vrtiću ili školi?

Ispitanicima je postavljeno ovo pitanje kako bi se saznala razina upućenosti sudionika u način rada u školi ili vrtiću. Odgovori pokazuju da su učitelji i odgajatelji upoznati o radu onih drugih kroz osobna poznanstva ili kroz iskustva svoje djece te ako se dodiruju s područjem (npr. upravno vijeće vrtića). Ti podaci nikako ne idu u prilog ostvarivanju kvalitetne međusobne suradnje, jer za ostvarivanje iste potrebno je znati i razumjeti na koji način se odvija rad u vrtiću, tj. osnovnoj školi. Nedostaje podrška sustava stručnjacima iz oba područja. Što se roditelja tiče, upoznati su s načinom rada u školi (u nekoj mjeri) i vrtiću.

Tablica 1. Poznavanje načina rada u vrtiću ili školi

Učiteljica Ivana	„Prijateljica iz srednje je studirala Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, pa mi je povremeno pričala o radu u vrtiću, ali smatram da to nije dovoljno da kažem da sam upućena u rad u vrtiću. Tako da moj odgovor je, ne, nisam upućena u načine rada u vrtiću.“
Učiteljica Maja	„Poznat mi je način rada u vrtiću jer sam i član upravnog vijeća jednog vrtića.“
Odgajateljica Ana	„S načinom rada u razredu i općenito u školi sam upoznata kroz obrazovanje svoje djece koja su polazila osnovnu školu, a suprug je učitelj u školi, tako da sam upoznata s aspektima rada u razredu i školi.“
Odgajateljica Kristina	„Privatno sam povezana s nekoliko učiteljica s kojima izmjenjujem iskustva.“
Majka Martina	„Nisam upoznata s detaljima, ali iz razgovora s djecom otprilike znam što se u školi traži od njih i kako funkcionira nastava.“
Majka Sandra	„Upoznata sam s načinom rada.“
Majka Brigita	„Upoznata sam s načinom rada u vrtiću. U početku je to bilo kroz roditeljske sastanke koje vrtić organizira, a ako se i nešto promijeni na vrijeme budemo obaviješteni putem maila ili putem oglasne ploče. Postoji posebna oglasna ploča za našu skupinu.“
Majka Laura	„Dobro smo upoznati s načinom rada u vrtiću.“

Što mislite kakav je odnos općenito između roditelja i učitelja te roditelja i odgajatelja?

Osim što je vrlo važno saznati odgovor na ovo pitanje iz perspektive roditelja, također je važno dobiti uvid u mišljenje odgajatelja i učitelja. Što se odnosa roditelj-odgajatelj i roditelj-učitelj tiče i učitelji i odgajatelji navode kako je potrebna angažiranost i motivacija roditelja. Prema odgovorima ispitanika, smatra se da je odnos roditelja i odgajatelja nešto bolji nego što je to slučaj s učiteljima. Jedna majka smatra da bi se učitelji trebali više angažirati (majka školskog djeteta), a jedna majka djeteta koje ide u vrtić napominje kako u tome mogu jednako sudjelovati i roditelj i odgajatelj. U odgovoru jedne odgajateljice navedeno je kako bi se suradnja i roditelja i odgajatelja i roditelja i učitelja trebala ojačati, što je svakako poželjno, a i potrebno.

Tablica 2. Odnosi između sudionika procesa

Učiteljica Ivana	„O suradnji između roditelja i učitelja mogu pričati iz prve ruke. Ona zaista ovisi najviše o roditelju. Iz moje perspektive većina učitelja je susretljiva i zaista želi najbolje za dijete. Ali, o tome koliko će dobra suradnja biti, najviše ovisi o roditelju. Ako on nije voljan dolaziti u školu i pričati, poticati dijete na promjenu i mijenjati se zaista s njime, onda o suradnji ne možemo pričati. Vjerujem da je slična situacija i u vrtićima.“
Učiteljica Maja	„Suradnja između roditelja i svih djelatnika u odgoju i obrazovanju je sve lošija, roditelji si često dozvole da prelaze granice te ne poštuju učitelje i odgajatelje.“
Odgajateljica Ana	„Odgajatelj je svaki dan u kontaktu i komunikaciji s roditeljem jer roditelj osobno većinom dovodi i odvodi dijete iz vrtića i uvijek je kratka razmjena informacija kod dolaska i odlaska djece, a naravno tu su i individualni razgovori odgajatelja i roditelja.“

	<p>Učitelji nemaju priliku svakodnevno razgovarati s roditeljem i razmjenjivati svakodnevno informacije osobno, nego više možda kroz neke pisane poruke. Nekad su postojale informativke, danas se to odvija možda u grupi učitelja i roditelja i kroz različite roditeljske sastanke. Tako da, rekla bih da je suradnja odgajatelja i roditelja nekako bliža, iako naravno ovisi o odgajatelju i roditelju i njihovom odnosu. Nisu svi roditelji jednaki, ima tu puno aspekata u toj komunikaciji. Nisu svi jednako zainteresirani za suradnju, kako u školi, tako i u vrtiću.“</p>
Odgajateljica Kristina	<p>„Smatram da je suradnja između roditelja i učitelja manja nego što je to s odgojiteljima i roditeljima s obzirom na to da postoje e-dnevnici u kojim roditelji mogu vidjeti što je dijete radilo te ne moraju svakodnevno osobno pričati s učiteljima. Između roditelja i odgojitelja suradnja je svakodnevna prilikom dovođenja/odvođenja djeteta u skupinu, no suradnja je svedena tek na razmjenu informacija o djetetu. Smatram da bi se suradnje kako između roditelja i odgojitelja, tako i roditelja i učitelja trebale ojačati.“</p>
Majka Martina	<p>„Smatram da roditelji nemaju vremena i da ovaj odnos ovisi o svakom učitelju pojedinačno. Neki su spremniji na komunikaciju, a neki ne.“</p>
Majka Sandra	<p>„Smatram da je suradnja između roditelja i učitelja uglavnom dobra.“</p>

Majka Brigita	„Što se tiče suradnje između ostalih roditelja i odgajatelja smatram da je taj odnos zadovoljavajući. Iako riječ zadovoljavajući znači da nešto možda ipak nije korektno. No, ono što ja vidim je da odgajatelji i roditelji razgovaraju. Roditelj može to tražiti, a isto tako i biti pozvan na individualni razgovor kako bi dobio sve informacije koje treba o svom djetetu.“
Majka Laura	„Suradnja je super. Prema onome što sam čula u ostalim vrtićima mislim da naš puno bolje radi s roditeljima i djecom nego ostali vrtići u gradu Zagrebu.“

Čija je odgovornost priprema za školu? Je li ona važna za kasniji školski uspjeh?

Kako bi se osvijestila važnost učiteljeve uloge u procesu tranzicije, važno je saznati mišljenje ispitanika o odgovornosti pripreme djeteta za školu. Također, odgovorima se želi saznati i misle li ispitanici da je ona važna za školski uspjeh. Prema odgovorima ispitanika odgovornost pripreme djece za školu stavljena je na odgajatelje i roditelje. Tri su odgovora da priprema za školu i kasniji školski uspjeh nisu nužno povezani, četiri da je priprema za školu vrlo važna (no ne i je li povezana s kasnijim školskim uspjehom), a jedan ispitanik nije odgovorio na to pitanje.

Tablica 3. Odgovornost pripreme za školu i povezanost sa školskim uspjehom

Učiteljica Ivana	„Ovisi o djetetu najviše. Ponekad je dovoljna priprema u vrtiću jer dijete sve tamo usvoji. Djetetu ponekad ta priprema nije dovoljna i onda je to odgovornost roditelja. Mislim da ta priprema nije povezana s uspjehom u školi. Dijete dolaskom u školu može napredovati, ako se trudi i ako mu se pruži odgovarajuća
------------------	---

	podrška, iako je možda u toj pripremi pokazivalo slabije rezultate.“
Učiteljica Maja	„Odgovornost pripreme djece za školu imaju prvenstveno roditelji i nakon njih odgajatelji. Priprema za školu važna je za djetetov uspjeh.“
Odgajateljica Ana	„Priprema djeteta za školu je svakako odgovornost kako roditelja tako i odgajatelja. Ali, ono što mi odgajatelji uvijek naglašavamo je da dječji vrtić kao ustanova i odgojno-obrazovni rad u dječjem vrtiću nije priprema za školu nego priprema za život. Isto kao što ni posao učiteljice nižih razreda nije priprema djece za 5. razredi i više razrede, nego dati im neka temeljna znanja. Tako i odgajatelji u vrtiću u svom odgojno obrazovnom radu djeluju na sve aspekte razvoja djeteta, ne samo za pripremu za školu. Tu je tjelesni, socioemocionalni, spoznajni razvoj, ali jednaka je svakako odgovornost i roditelja i odgajatelja da olakša tu tranziciju djeteta iz vrtića u osnovnu školu. Priprema, dobra priprema, za školu se vidi odmah na početku osnovnoškolskog obrazovanja, ali dobra priprema za školu nije nužno povezana s kasnijim školskim uspjehom. Jer, dijete kad kreće u osnovnu školu, ne mora sasvim savladati niti sve pred čitalačke niti sve predmatematičke vještine, što ne znači da neće u sedmoj ili osmoj godini savladati sve bez problema i dostići djecu koja su u startu možda imala bolju pripremu. Tako da, dobra priprema je važna,

	ali opet nije povezana s kasnijim školskim uspjehom.“
Odgajateljica Kristina	„Smatram da je priprema djece za školu odgovornost odgojno obrazovnih institucija, ali jednako tako i roditelja. Odgojitelji i roditelji djecu trebaju poticati na razvijanje grafomotorike, razvijati predčitalačke i predmatematičke vještine, ojačavati socioemocionalne kompetencije... Upravo zato je i potrebna međusobna suradnja. Priprema za školu je veoma bitna za kasniji školski uspjeh. Pri tome priprema za školu nije učenje pisanja i čitanja, učenje brojeva i zbrajanja već aktivnosti u kojima djeca istražuju, manipuliraju, likovno se izražavaju, socijaliziraju se, uče se nositi sa svojim emocijama i slično.“
Majka Martina	„Vrtić, odnosno predškola i njezina uloga po meni ima veliki značaj. Potrebno je stvoriti poticajno okruženje za djecu u vrtiću da bi se kroz igru djelovalo na razvoj djetetove kognicije. Mislím da do treće godine najveću ulogu ima roditelj, a nakon toga vrtić odrađuje vrlo značajnu ulogu.“
Majka Sandra	„Sama priprema za školu vrlo je važna za školski uspjeh.“
Majka Brigita	„Pa nekako mi se čini da je odgovornost dosta stavljena na vrtić, a opet s druge strane smatram da je ipak malo veća odgovornost roditelja. Mislím da priprema za školu i kasniji školski uspjeh nisu nužno povezani. Jer kad oni krenu u školu relativno su još uvijek mali i mogu dosta toga naučiti.“

Majka Laura	„Odgovornost je na vrtiću, ali i na roditeljima.“
-------------	---

Školski uspjeh ovisi o podršci roditelja – kakav je vaš stav o toj tvrdnji?

Ovim pitanjem provjeravalo se jesu li sudionici svjesni roditeljske uloge u procesu tranzicije. Svi su se ispitanici složili s tvrdnjom da školski uspjeh ovisi o podršci roditelja.

Tablica 4. Podrška roditelja i školski uspjeh

Učiteljica Ivana	„Smatram da je ta tvrdnja točna za učenike u 1. i 2. razredu. Oni su tu još premaleni da bi apsolutno za sve sami bili odgovorni. Za učenike trećih i viših razreda smatram da se ta tvrdnja ne može primijeniti.“
Učiteljica Maja	„Slažem se da je podrška roditelja potrebna kako bi dijete bilo uspješno.“
Odgajateljica Ana	„Školski uspjeh, definitivno ovisi o podršci roditelja. Ja se slažem s tom tvrdnjom. Pa, naravno da dijete treba poticajno okruženje i da će onda imati i bolji uspjeh. Ali, opet, danas ima dosta popustljivih roditelja ili roditelja koji bi željeli da dijete ima odličan uspjeh i uvijek prolazi s odličnim, a možda nema sve potrebne kompetencije.“
Odgajateljica Kristina	„Podrška roditelja je bitna u svakom segmentu djetetova života pa tako i u školskom uspjehu. Naravno, postoje iznimke, no smatram da dijete koje ima podršku roditelja ima velike šanse za životni, a i školski uspjeh.“
Majka Martina	„Apsolutno se slažem, a još više s obzirom na vremena u kojima naša djeca žive. Ima

	puno više distrakcija i nažalost, ako ne pošaljete dijete van, ne odvezete ga na sport i ne potičete ga na obaveze koje su vezane za školu će imati slabiji uspjeh u školi.“
Majka Sandra	„U potpunosti se slažem s tom tvrdnjom.“
Majka Brigita	„Slažem se.“
Majka Laura	„Naravno da ovisi. “

Trebaju li djeca učiti čitati i pisati u vrtiću? A kod kuće s roditeljima?

Učitelji, odgajatelji i roditelji slažu se da dijete ne treba učiti čitati i pisati u vrtiću, kao ni kod kuće. Kao što neki odgovori navode, čitanje i pisanje nastavni su sadržaj prvog i drugog razreda osnovne škole. No, napominje se da ukoliko dijete iskazuje želju i sposobnosti za to, treba ga u tome poticati. Bilo bi poželjno da djeca razumiju na razini prepoznavanja i povezivanja slova, ali bez pritiska. Jedan ispitanik, između ostalog, navodi i da postoje neke važnije stvari koje dijete prije polaska u školu treba naučiti (vezati cipele, paziti na svoje stvari).

Tablica 5. Čitanje i pisanje u vrtiću/kod kuće

Učiteljica Ivana	„Budući da su čitanje i pisanje nastavni sadržaj 1. i 2. razreda smatram da nema potrebe da se prije toga uči kod kuće ili u vrtiću. Ono što smatram da je važno da se usvoji pravilno držanje olovke kroz različite crtačke aktivnosti. Ali, treba gledati i na dijete – ukoliko ono samo pokazuje zanimanje za čitanje i pisanje, utoliko se može s njime raditi na tom sadržaju.“
Učiteljica Maja	„Nema potrebe da djeca uče čitati i pisati prije škole, ima puno važnijih stvari koje bi

	do polaska u prvi razred trebali znati, npr. vezati cipele, ići sami do škole, paziti na svoje stvari.“
Odgajateljica Ana	„Roditelji kod kuće ne bi trebali učiti djecu pisati i čitati, ali ako dijete samo pokaže interes za pisanje i čitanje, svakako poticati ga. U vrtiću također, nema potrebe djecu učiti čitati i pisati, već pratiti dijete, njegove interese i kompetencije, pa ako dijete pokaže interes za čitanje i pisanje, naravno, treba mu to omogućiti. A, ono što je važno, kroz različite aktivnosti i igre u vrtiću, naravno da se potiče i interes za slova i potiču se predmatematičke vještine i fina motorika, grafomotorika, ali naravno sve primjereno uzrastu i dobi djece.“
Odgajateljica Kristina	„Ako dijete pokazuje interes za pisanje i čitanje tada ga naravno treba poticati, no smatram da to ne trebaju učiti u vrtiću. Ako roditelji primijete, ili u suradnji s odgojiteljem dođu do zaključka da dijete pokazuje interes, smatram ga trebaju poticati djecu i raditi s njima na razvijanju tih vještina.“
Majka Martina	„Smatram da pisati i čitati svi nauče, i ako to nije u interesu djeteta u vrtićkoj dobi smatram da nije nužno. Poticajno okruženje može se postići na mnogo zabavniji način nego suhoparno učenje slova. Primjerice izrađivanje slova od plastelina, a ni ne razumiju da uče slova. To mi je u redu za vrtićku dob, primjerice.“

Majka Sandra	„Pisanje i čitanje svladava se u 1.razredu, dakle ne.“
Majka Brigita	„Što se tiče čitanja i pisanja, možda djeca to ne bi trebala učiti u vrtiću, ali mislim da bi trebala učiti predčitalačke vještine i raditi početne vježbe pisanja. Možda na nekoj početnoj razini bi bilo dobro čitanje, ali u smislu prepoznavanja i povezivanja slova, ali to sve usmeno, ne da sad oni pišu rečenice kod kuće.“
Majka Laura	„Pa, ne mislim da bi djeca trebala učiti čitati i pisati u vrtiću. Mislim da to nije posao odgajatelja. Niti mislim da bi doma trebali to učiti.“

Očekujete li da dijete u vrtiću nauči osnovne matematičke postupke poput brojanja i uspoređivanja?

Mišljenja o učenju osnovnih matematičkih postupaka poput brojanja i uspoređivanja u vrtiću su podijeljena. Učitelji očekuju da dijete nauči osnovne pojmove (veće, manje) i broji do deset, a odgajatelji odgovaraju da dijete u vrtiću upravo to i uči, upozna se s brojevima, količinama i uspoređivanjem. Dvije majke izjasnile su se da ne očekuju da dijete to nauči, a dvije majke da je u redu da to nauče u vrtiću.

Tablica 6. Osnovni matematički postupci (brojanje i uspoređivanje)

Učiteljica Ivana	„Očekujem da nauči brojati do 10 i da zna odrediti što je veće ili manje u skupu (npr. skup igračaka).“
Učiteljica Maja	„Ne očekujem da dijete zna zbrajati i oduzimati ali bilo bi odlično da dođu u školu s usvojenim razumijevanjem pojmova ispod, iznad, veće, manje, jednako.“

Odgajateljica Ana	„Da, djeca u vrtiću kroz igru, kao što sam već napomenula, uče i brojanje i druge matematičke vještine i pojmove, ali na drugačiji način nego što se to uči u školi. Važno je da dijete uči kroz igru, da mu se nude sadržaji primjereni njegovoj dobi i interesima i onda dijete vrlo lako savladava potrebne vještine što se tiče i matematike i pisanja i ostalih kompetencija koje su poslije bitne za školu.“
Odgajateljica Kristina	„Dijete u vrtiću, od najranije dobi, kroz igru i aktivnosti počinje usvajati predmatematičke vještine, kojima se upoznaje s brojevima, količinama i uspoređivanjem.“
Majka Martina	„Ne očekujem da nauči, ali očekujem da mu se to ponudi kao sadržaj.“
Majka Sandra	„Ne.“
Majka Brigita	„Pa, nisam o tome razmišljala, što imam od očekivanja njihove pripreme u vrtiću, ali mislim da je brojenje i uspoređivanje sasvim korektno da nauče u vrtiću.“
Majka Laura	„Mislim da je okej da to nauči u vrtiću, to su normalne životne stvari koje dijete treba znati.“

Trebaju li učitelji biti povezani s vrtićem i uključiti se u aktivnosti kako bi postupno upoznali djecu?

Upravo odgovori na pitanje trebaju li učitelji biti povezani s vrtićem i uključiti se u aktivnosti kako bi postepeno upoznali djecu pokazuju kako je osviještenost o kvalitetno provedenoj tranziciji na vrlo niskoj razini. Učitelj treba biti aktivni sudionik procesa tranzicije, što je osviješteno jedino kod odgajatelja. Učiteljice su se izjasnile da nije dovoljno puno suradnje

prije, već zadnjih mjesec dana. Spomenuto je da je suradnja važna, no ne i kako je ostvariti. Svi roditelji (4) smatraju da je u redu da se dijete i učitelj upoznaju tek prvog dana nastave, ne prije. Odgajatelji smatraju da je od iznimne važnosti da se učitelji aktivno uključe i sudjeluju, što bi i trebalo biti tako.

Tablica 7. Uključenost i povezanost učitelja s vrtićem

Učiteljica Ivana	„Smatram da takva suradnja nije potrebna kroz cijelu godinu. Mislim da bi bilo dovoljno da učitelj u zadnjih mjesec dana dođe u vrtić i približi djeci kakav je sadržaj u školi kroz nekoliko aktivnosti.“
Učiteljica Maja	„Od velike je važnosti suradnja vrtića i škola kako bi svi znali što se od njih očekuje.“
Odgajateljica Ana	„Učitelji trebaju biti upoznati s načinom rada u vrtiću, trebaju razumjeti način rada u vrtiću kako bi mogli kasnije, možda na lakši način približiti djeci osnovnu školu. I mislim da bi im bilo puno lakše kada bi učitelj komunicirao sa odgajateljima koji su do nedavno, mogu reći, radile s tom djecom koja su došla u prvi razred. Ja, kao ravnateljica, definitivno potičem suradnju vrtića i škole. Uvijek nam je drago pozvati učiteljice, da nas posjete, da dođu u vrtić, da vide način rada jer onda je i njima puno lakše razumjeti način kojim se radi, a poslije nastaviti i nadograđivati znanja sukladno svom planu i programu rada.“
Odgajateljica Kristina	„Smatram da bi se učitelji trebali povezati s vrtićem, uključiti se u aktivnosti kako bi se djeci olakšao prijelaz iz vrtića u škole.“
Majka Martina	„Imaju vremena upoznati se kad krenu u osnovnu školu. Djeca trebaju biti prilagodljiva, pa neće u životu samo sretati

	poznate ljude kod svake životne promjene.“
Majka Sandra	„Tek kod polaska u školu.“
Majka Brigita	„Smatram da je sasvim u redu da se to dogodi prvog dana nastave. Ne smatram da bi to trebalo biti nužno s učiteljima, ali smatram da bi bilo dobro da odgajatelj prenese informacije budućem učitelju ili učiteljici, što zna i što je uočio kod nekog djeteta.“
Majka Laura	„Prvi dan škole. Ne u vrtiću.“

Smatrate li da su razigrani učitelji ujedno i neozbiljni?

Postavljenim pitanjem željelo se saznati kakav je stav ispitanika o razigranim učiteljima. Svi ispitanici odgovorili su da ne smatraju razigrane učitelje neozbiljnima. Slažu se da je igra kao način učenja dobra, a razigrani učitelji lakše približe djeci nastavni sadržaj.

Tablica 8. Poimanje razigranih učitelja

Učiteljica Ivana	„Nikako ne smatram da su razigrani učitelji neozbiljni. Upravo suprotno, smatram da jako ozbiljno shvaćaju svoj posao, a svojom razigranošću žele postići zbližavanje s djecom.“
Učiteljica Maja	„Ne možeš biti učitelj ako nisi razigran, radiš s djecom.“
Odgajateljica Ana	„Razigranost ne znači neozbiljnost. Ako učitelj u prvom razredu na pravilan, dobro osmišljen način kroz igru želi djetetu približiti sadržaj, to može biti samo pozitivan aspekt učenja.“

Odgajateljica Kristina	„Ne smatram da su razigrani učitelji neozbiljni. Djeca uče kroz igru te smatram da im razigrani učitelji olakšavaju njihovo učenje i nude im osjećaj poznatog i sigurnosti.“
Majka Martina	„Mislim da učitelj mog djeteta primjenjuje igru u školi. Ne, oni koji kroz igru uspiju progurati sadržaj u školi su po meni najbolji učitelji.“
Majka Sandra	„Igra je vrlo važna i u školi koju pohađaju moja djeca učitelji primjenjuju igru. Smatram da je to potrebno.“
Majka Brigita	„Voljela bih da se služi igrom u nastavi, a smatram da razigrani učitelji nikako nisu neozbiljni. Smatram da razigran učitelj može biti itekako ozbiljan.“
Majka Laura	„Treba se igrati u školi i puno više. Mislim da je koncept škole trenutno neprilagođen vremenu u kojem živimo.“

Koje su promjene i izazovi sa kojima se djeca susreću kod polaska u školu? Kako ublažiti nelagode tijekom postupaka prijelaza?/ Biste li voljeli da se dijete pred polazak u školu više igra ili da više uči? Jeste li poznavali učitelja svog djeteta prije polaska u školu?

Kao izazove s kojima se djeca susreću pri polasku u školu odgajatelji i učitelji ističu drugačiji način rada, raspored, više odgovornosti, izazov stjecanja novih prijateljstava i uklapanja u novu okolinu, pisanje zadaća, manja fleksibilnost i ograničena sloboda. Ističu se da je važno održavati pozitivnu atmosferu kod kuće, tj. da roditelji prenose pozitivan stav o školi na djecu. Učitelji svoju ulogu vide u stvaranju ugodne atmosfere u razredu i razgovoru s djecom kako bi ih pripremili na ono što ih očekuje. Odgajatelji očekuju od učitelja veću angažiranost te da ne podcjenjuju vrtić („...naravno da i od učitelja očekujemo da ih srdačno prihvate, da ne

naglašavaju toliko da su sad u školi, da to više nije vrtić. Na taj se način možda i podcjenjuje ovo prijašnje razvojno razdoblje, jer se to tako voli istaknuti, učitelji kažu nisi više u vrtiću, sad si u školi, moraš biti ovakav ili onakav, ne prateći razvojni put djeteta.“). Jedna učiteljica navodi kako je najveća promjena djeci to što sada ima ozbiljne zadatke. Znači li to da je vrtić bio neozbiljan? Ključno je da učitelji budu upoznati s dosadašnjim načinom rada i dalje nadograđuju postavljene temelje. Roditeljima su postavljena pitanja jesu li poznavali učitelja svog djeteta prije polaska u školu, od čega su tri odgovora bila da nisu ili ne poznaju učitelja (budućeg učitelja) svog djeteta, a jedan da su poznavali učitelja. Na pitanje zahtijevaju li od djece više učenja ili igre svi roditelji odgovorili su da svakako više igre.

Tablica 9. Promjene i izazovi

Učiteljica Ivana	„Kod polaska u školu dijete očekuje potpuno novi način rada i raspored aktivnosti nego li je to bilo u vrtiću. Čeka ih doza odgovornosti koju do sada nisu imali. To je najveća promjena. Činjenica da imaju puno više odgovornosti. Veliki izazov je također steći nova prijateljstva i uklopiti se u novu radnu sredinu. Prijelaz iz vrtića u školu ovisi svakako o karakteru djeteta. Nekome će taj prijelaz biti vrlo lagan, dok će drugima to teže pasti. Ono što je također važno je i atmosfera kod kuće. Vrlo je važno kako roditelji pričaju o školi, stavljaju li na dijete već prije prijelaza prevelika očekivanja koja onda djetetu stvaraju nemir i čine prijelaz težim. Ja kao učitelj prije svega trebam napraviti atmosferu u kojoj će se dijete ugodno osjećati. I sigurno. Ako će osjećati da je razred takvo mjesto htjet će dolaziti u školu. A to je najvažnije. Odgajatelji u vrtiću također trebaju, pozitivnim pričanjem o novom razdoblju koje dijete čeka, doprinijeti tom bezbolnom prijelazu.“
------------------	---

Učiteljica Maja	„Najveća promjena za dijete je to što sada ima ozbiljne zadatke i obaveze poput učenja i pisanja zadaće. S djetetom treba pričati o svemu što ga čeka i pripremiti ga na novu okolinu realnim opisima stvari koje će se promijeniti.“
Odgajateljica Ana	„Dijete kod polaska u školu očekuje puno veća strukturiranost rada, a puno manja fleksibilnost rada. Postoji školski sat koji traje 45 minuta, gdje se očekuje od djeteta da sudjeluje, naravno to ovisi i o uspješnosti učitelja koji će znati prepoznati kada djetetu dati malo odmora, možda kraću pauzu, pa ponovno nastaviti s radom. U vrtiću je puno veća fleksibilnost kod aktivnosti, kod obrade neke teme gdje nije važna tolika strukturiranost, nego se više orijentiramo na interese djece. Te interese je potrebno proširivati opet kroz različite aktivnosti i poticaje. Ako je ono socijalizirano, dobro pripremljeno i ima sve potrebne vještine koje dijete sa šest odnosno sedam godina treba imati, ne bi trebalo biti nikakvih problema kod prelaska iz vrtića u osnovnu školu. Većina djece se tome veseli, vesele se novim izazovima, prijateljima. Uvijek se trudimo da djeci to bude pozitivna promjena, da ih ispratimo iz vrtića s veseljem, s pozitivnim stavom o školi. Naravno, to očekujemo i od roditelja, da ih ne plaše sa školom, da se škola prihvaća kao normalan, razuman slijed odrastanja. Naravno da i od učitelja očekujemo da ih srdačno prihvate, da ne

	naglašavaju toliko da su sad u školi, da to više nije vrtić. Na taj se način možda i podcjenjuje ovo prijašnje razvojno razdoblje, jer se to tako voli istaknuti, učitelji kažu nisi više u vrtiću, sad si u školi, moraš biti ovakav ili onakav, ne prateći razvojni put djeteta.“
Odgajateljica Kristina	„Iz dosadašnjeg iskustva mogu zaključiti da se djeca vesele školi i novim odgovornostima. Svjesna su da ih čekaju promjene te su uzbuđena. U vrtiću se djeca uključuju u aktivnosti prema vlastitom interesu, dok se u školi to gubi, također su slobodna šetati, odmoriti, uzeti priču, uključiti se u igru, osamiti se. Dolaskom u školu takav način rada se polako gubi te se djeca moraju naviknuti na drugačiji princip rada što za njih velike promijene, ali i izazovi. Smatram da su djeca uzbuđena oko prelaska u školu, no da je prisutan i strah od nepoznatog. Također, smatram da se suradnjom učitelja i odgojitelja dijete može lakše pripremiti za školu. Dolazak učitelja u vrtić, uključivanje u aktivnosti kako bi ga dijete upoznalo, i odlazak odgojitelja s djetetom/djecom u školu kako bi se upoznali sa školom, vidjeli što se tamo nalazi i kako izgleda. Vrlo je bitno da roditelji imaju pozitivan stav o školi te da budu podrška djetetu.“
Majka Martina	„Uvijek zahtijevam više igre kad su doma. Nismo poznavali učitelja.“
Majka Sandra	„Svakako da se više igra. Poznavala sam.“

Majka Brigita	„Voljela bih da se više igra. Znam u koju će školu ići, no ne znam tko će mu biti učiteljica ili učitelj. Nismo se raspitali tko bi to mogao biti.“
Majka Laura	„Više da se igra nego uči. Mislim da bi to tako trebalo biti do 3.razreda. Ne poznajemo budućeg učitelja.“

Kakav je Vaš stav o testiranju djeteta pred polazak u školu? Gdje bi se ono trebalo provoditi?

O testiranju djece, mišljenja učitelja su podijeljena. Jedan je odgovor da se treba provoditi u školi, kao i do sada, dok drugi ispitanik smatra da bi djetetu bilo ugodnije u vrtiću. Odgajatelji smatraju da bi za dijete bilo povoljnije da se testiranje provodi u vrtiću, a samo testiranje ne smatraju lošim, no smatraju da ne daje potpuni uvid u djetetovo stanje. Dva su odgovora roditelja da je u redu da se testiranje provodi u školi, a jedna majka je izrazila mišljenje kako su takva testiranja površna i podijelila osobno iskustvo sa svojim djetetom iz kojeg je vidljivo kako smatra da bi više trebalo uvažiti mišljenja odgajatelja.

Tablica 10. Testiranje djece

Učiteljica Ivana	„Testiranje pred školu smatram potrebnim za utvrđivanje stanja djeteta. Ono puno pomaže učitelju da vidi od kojih pojedinaca mu se razred sastoji. Mislim da je u redu da se testiranje provodi u školi kao i do sada.“
Učiteljica Maja	„Testiranje prije polaska u školu trebali bi napraviti u vrtiću, tamo se dijete osjeća sigurno i sve mu je poznato.“
Odgajateljica Ana	„Testiranje djeteta pred polazak u školu, ne smatram to nečim lošim, i svakako bi se trebalo provoditi u vrtiću, odnosno prostoru

	<p>koji je djeci poznat. Iako, dijete u dobi od šest ili sedam godina, ako mu se objasni, mislim da ne bi trebalo imati problema s odlaskom u školu na testiranje. Što se tiče samog testiranja to daje nekakvu sliku o djetetu, ali ne potpunu. To je dosta šturo i ne daje potpunu sliku, puno je važnije tražiti mišljenje odgajatelja koji su provodili godinu ili više s tim djetetom.“</p>
Odgajateljica Kristina	<p>„Osobno nemam neki stav o testiranju djece jer nisam o tome do sada razmišljala. No smatram da bi se dijete trebalo testirati ondje gdje se osjeća ugodno (poželjno vrtić), u prostoru koji pozna i s osobama koje poznaje kako ne bi bilo previše distrakcija.“</p>
Majka Martina	<p>„Testiranje je bilo vrlo površno i općenito i po meni ne pokazuje apsolutno spremnost ili nespremnost djeteta za školu. Po meni se iz tog testiranja nije moglo razlučiti ono najvažnije, može li dijete biti dovoljno koncentrirano za školu. Osobno sam procijenila da moje drugo dijete nije bilo spremno, upravo zbog emocionalne nezrelosti za školu i morala sam privatno obaviti testiranje da bih dobila rješenje za odgodu. Primjerice teta u vrtiću koja je s njim provodila jako puno vremena se slagala s mojom odlukom, dok stručne službe koje su ga vidjele na 15 minuta su mislile suprotno.“</p>
Majka Sandra	<p>„Dijete se treba testirati prije polaska u školu. To je jednostavan test sa stručnom osobom u kojem djeca rado surađuju. U našem slučaju prošlo je bez ikakvih poteškoća.“</p>

Majka Brigita	„Smatram da je to sasvim u redu, to je nekakav prvi korak prema prikupljanju informacija o djetetu i njegovoj spremnosti za školu i smatram da je sasvim u redu da se ono provodi u školi.“
Majka Laura	„U školi, gdje se i provodi.“

Tko bi trebao voditi razvojnu mapu djeteta?

O razvojnim mapama mišljenja stručnjaka su usuglašena. Prema odgajateljima i učiteljima razvojne mape trebao bi voditi odgajatelj, uz suradnju i podršku roditelja. Roditelji su se izjasnili kako bi razvojnu mapu trebao voditi isključivo odgajatelj (osim jedne majke koja je nadodala da bi roditelj trebao biti podrška i pomoć pri tome).

Tablica 11. Razvojna mapa

Učiteljica Ivana	„Razvojnu mapu djeteta bi trebali voditi svi uključeni u njegov razvoj. Dakle, isprva odgajatelji i stručni suradnici u vrtićima, a kasnije ju predaju učiteljima razredne nastave.“
Učiteljica Maja	„Razvojnu mapu djeteta trebali bi voditi odgajatelji i stručna služba.“
Odgajateljica Ana	„Razvojnu mapu djeteta vode odgajatelji u dječjem vrtiću, od prvog dana dolaska djeteta u vrtić, pa sve do odlaska iz dječjeg vrtića. Svako dijete ima svoju razvojnu mapu koja ga prati i koja se nadopunjuje kroz godine koje dijete pohađa vrtić.“
Odgajateljica Kristina	„Ako su odgojitelji u mogućnosti, smatram da bi bilo poželjno da vode razvojne mape

	djeteta.“
Majka Martina	„Odgajatelj u prvom redu, jer je stručnjak u tome, a roditelji su različitih struka i odgajatelj bi trebao razložiti situacije, ponašanja djeteta roditelju i ukazati na stvari koje se mogu unaprijediti i poboljšati ako je to potrebno.“
Majka Sandra	„Ne znam. Nisam je vodila.“
Majka Brigita	„Razvojnu mapu bi trebao voditi odgajatelj, a roditelj bi mu trebao biti podrška i pomoć pri tome.“
Majka Laura	„Mislim da roditelj to ne bi trebao voditi, to je posao odgajatelja.“

Koja je, po Vašem mišljenju, najvažnija vještina koju dijete treba razviti za polazak u školu?

Kako bi se ispitala informiranost sudionika o djetetovu razvoju sudionici su upitani koja je najvažnija vještina koju dijete treba razviti za polazak u školu. Kao najvažnije vještinu koje bi dijete trebalo razviti pred polazak u osnovnu školu sedam ispitanika istaknulo je socioemocionalnu zrelost.

Tablica 12. Vještine

Učiteljica Ivana	„Najvažnija vještina koju dijete treba razviti za polazak u školu je mogućnost stjecanja novih prijateljstva. Ta socijalna komponenta je po meni najvažnija jer ukoliko dijete stekne nove prijatelje, utoliko će radije dolaziti u školu.“
Učiteljica Maja	„Najvažnija vještina je emocionalna zrelost djeteta koja omogućuje napredak u svim

	segmentima.“
Odgajateljica Ana	„Za polazak djeteta u školu je svakako važan razvoj socio emocionalnih vještina, da znaju regulirati svoje emocije, odnositi se prema prijateljima. Naravno važan je i tjelesni razvoj, motorički razvoj, sve je važno, ali smatram da je socio emocionalna komponenta najvažnija.“
Odgajateljica Kristina	„Smatram da je najbitnije da dijete bude socio-emocionalno zrelo.“
Majka Martina	„Koncentracija i upornost.“
Majka Sandra	„Odgovornost i strpljivost.“
Majka Brigita	„Pa nekako mi se čini da je dosta tu naglasak opet stavljen na čitanje i pisanje, a da se zaboravlja na emocionalnu razvijenost i emocionalnu zrelost djeteta. Smatram da su te vještine jako važne, ali kao i spomenute grafomotoričke, predčitalačke i predmatematičke vještine.“
Majka Laura	„Samostalnost, emocionalna stabilnost.“

Koliko je Vama važna suradnja obitelji, vrtića i škole?

Suradnju obitelji, vrtića i škole svi sudionici smatraju vrlo važnom. To je svakako pozitivno, no pomalo kontradiktorno prethodnim odgovorima. Suradnja se procjenjuje važnom, no u mnogim se pitanjima odgovornost prebacuje na pojedince.

Tablica 13. Suradnja obitelji, vrtića i škole

Učiteljica Ivana	„Kao učiteljica u Produženom boravku do sada nisam imala nikakvu suradnju s vrtićem. Smatram da bi trebala postojati kako bismo mogli pomoći svoj djeci u prilagodbi. Suradnja s obitelji učenika je dakako najvažnija. Iz obitelji sve kreće i ako je ta suradnja kvalitetna i stabilna, vidi se pozitivni pomaci na djetetu.“
Učiteljica Maja	„Jako je važna suradnja vrtića i škola kako bi svima olakšali taj prijelaz.“
Odgajateljica Ana	„Suradnja obitelji, vrtića i škole je jedan od najvažnijih segmenata u odgojno obrazovnom procesu.“
Odgajateljica Kristina	„Kako bi dijete voljelo ići u školi, i za školski uspjeh smatram da je suradnja obitelji, vrtića i škole od iznimne važnosti.“
Majka Martina	„Mislim bi bilo vrtićancima lakše da možda vide školu, posjete je. Možda je ta suradnja značajnija kod djece koja odstupaju od prosjeka, koja su iznadprosječno inteligentnija ili nadarena za nešto ili za koju se smatra već u vrtiću da će imati problema u učenju. Tu bi ta komunikacija trebala biti bolja nego što je. Međutim, mora se uzeti u obzir da u RH roditelj ima mogućnost odbijanja uvođenja djeteta u rehabilitaciju u vrtićkoj dobi iako je upućen od strane odgojitelja ili vrtića. Smatram da tu odgojitelj nema dovoljno ovlasti da uputi dijete na obradu.“

Majka Sandra	„Vrlo važna.“
Majka Brigita	„Važna je suradnja, jer jednostavno povezuje nas dijete i informacije koje mi roditelji imamo mogu pomoći odgajateljima i učiteljima, a isto tako učitelj i odgajatelj primijeti nekakve određene stvari kod djeteta kada ga vide u slobodnoj igri ili u školi za vrijeme nastave. Može uočiti njegov odnos s drugima i vidi ga u nekoj situaciji koju roditelj možda ne vidi. Sve je to nekako važno.“
Majka Laura	„Jako važna. Voljela bih da suradnju kakvu smo imali u vrtiću imamo u školi.“

Možete li na temelju svog iskustva opisati koje postupke Vi provodite s djecom kako bi ih pripremili za „školski život“? Na koji način uvodite pravila, upoznajete ih s njihovim obavezama i odgovornostima?

Priprema za „školski život“ u školi se prema navodima učiteljice provodi kroz uvođenje razrednih pravila i uz igru. Odgajatelji također koriste uvođenja nekih pravila, no naglasak je na osamostaljivanju djece (odlazak na toalet i slično). Roditelji nisu imali negativna iskustva s prijelazom, a dvije majke spominju učitelje kao ključne faktore kako li će djeca prihvatiti školu. U usporedbi s odgovorima na pitanje treba li učitelj sudjelovati u aktivnostima u vrtiću i upoznati djecu, očekivanja roditelja se nikako ne poklapaju.

Tablica 14. Iskustveni opis postupaka pripreme za školu

Učiteljica Ivana	„Priprema za „školski život“ u boravku odvija se uglavnom kroz igru. Razredna pravila rade se u jutarnjem dijelu nastave tako da popodne samo ponavljamo ta ista pravila.“
------------------	--

Učiteljica Maja	„Prvi tjedan s prvašićima je uglavnom igra kako im ne bi sve to zajedno bio preveliki šok nakon vrtića. Kroz igru, pjesmu, ples i zabavu polako uvodimo pravila malo po malo i do 10. mjeseca spremni smo za ozbiljan rad.“
Odgajateljica Ana	„Što se tiče postupaka pripreme za školski život, to sam već napomenula, nije bitno djecu pripremiti za školu, nego općenito za život. A to je poticanje samostalnosti, poštivanje pravila, poticanje prijateljstva, tolerancije, pomoći, da jedni drugima pomognu kada je potrebno, znati podijeliti svoje stvari i igračke s prijateljem, biti samostalan koliko se to može, u oblačenju, obuvanju, odlasku na toalet, pospremanju svojih stvari, brige o svojim stvarima. Evo, to su samo neki aspekti koji su važni i kasnije u životu, a ne samo kod pripreme za školu.“
Odgajateljica Kristina	„Djeca se od najranije dobi uče pravilima u vrtiću. Najmlađima se pravila ponavljaju svakodnevno verbalnim putem, dok se, kako odrastaju pravila zajedno donose u krugu prijateljstva. Početkom godine, a i tijekom godine, ako postoji potreba, se u krugu prijateljstva zajedničko donesu pravila ponašanja koja se zatim zapišu na papir i stave uz sobu dnevnog boravka na vidljivo mjesto. U starijim grupama vrlo često se naglašavaju pravila koja će biti potrebna tijekom školovanja (npr. „ako želiš nešto pitati digni ruku“) čime se priprema djecu za „školski život“.“

Majka Martina	„Nisu nikad imali problema s odvajanjem i novim izazovima, lijepo smo im objasnili s pozitivnim stavom prema školi što to škola je zapravo i to je bilo sasvim u redu. A učiteljica koju smo mi dobili bila je mlada i neiskusna i jedan od moja dva sina joj je radio što mu se htjelo, kad se učiteljica promijenila koja je imala jasne zahtjeve i pravila bilo je u redu i to mi se više sviđalo.“
Majka Sandra	„Postupak prijelaza bio je vrlo jednostavan. Dijete je svladalo prijelaz.“
Majka Brigita	„Pa, smatram da je dijete nekako kroz pripremu svjesno da nakon vrtića slijedi škola i da je to nešto što jednostavno slijedi jedno iza drugog i da mu je to sasvim nekako prirodno. A smatram da ja kao roditelj kroz razgovor mogu napraviti dosta toga da ga pripremim za školu.“
Majka Laura	„Mislim da je jako individualno o djetetu. Ovisi najviše o učitelju kojeg dobije.“

7. ZAKLJUČAK

Proces tranzicije iz dječjeg vrtića u osnovnu školu trebala bi biti bitna tema svim sudionicima procesa. Svaki od sudionika ima svoju ulogu, pa tako i učitelj, no to se uvidom u korištenu literaturu te provedenim ispitivanjem pokazuje zanemarenim. Počevši od zakona Republike Hrvatske koji ni na koji način ne reguliraju niti zagovaraju suradnju, manjka potpore u svim segmentima pa i samih mišljenja sudionika. Odgajatelji su svakako svjesni važnosti učiteljeve uloge u procesu tranzicije djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, no to još nije u dovoljnoj mjeri osviješteno među učiteljima. Čak ni fakulteti za obrazovanje budućih učitelja ne nude dovoljno informacija i ne trude se povezati odgajatelje i učitelje na višoj razini, kako bi odgojno obrazovni sustav bolje i lakše funkcionirao. Sve je povezano, djeca koja idu u vrtić, jednog će dana doći i u školske klupe. Potrebno je glasnije istaknuti važnost povezivanja dječjih vrtića i osnovnih škola, a učiteljima jasnije istaknuti njihovu ulogu u tome. Korištenjem predloženih aktivnosti i strategija za unaprjeđivanje procesa tranzicije djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu može se pridonijeti kvalitetnijem prijelazu. Također, potrebno je djelovati na osnaživanje svih dionika procesa, a posebice na međusobnu povezanost odgajatelja i učitelja počevši već od ustanova koje se bave naobrazbom budućih odgajatelja i učitelja, pa zatim i na većoj razini kroz potporu države i zakonsku regulaciju obaveza sudionika. Kada bi učitelji bili informiraniji o svojim zadacima i obvezama te kada to ne bi u tolikoj mjeri ovisilo o njihovoj intrinzičnoj motivaciji te osobnim poznanstvima svakako bi uključenost učitelja te osviještenost o vlastitoj ulozi u tom procesu napredovala.

LITERATURA

- Bratanić, M. (2002), *Paradoks odgoja*, Hrvatska sveučilišna naklada
- Državni pedagoški standard, Narodne novine, 63/08 (2008). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html
- Državni zavod za statistiku (2001). *Metodologija nacionalne standardne klasifikacije obrazovanja*, NN 105/2001
- Griebel, W., Niesel, R. (2012). Prijelaz u osnovnu školu – razumijevanje svih uključenih i učinci njihove suradnje. *Djeca u Europi: zajednička publikacija mreže europskih časopisa*, 4(7), str. 4-6
- Gruden, V., Gruden, Z. (2006.), *Dijete, škola, roditelj*, Medicinska naklada
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*.
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski//Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014), *Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole*, NN 107/2014
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, *Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*, NN 34/2014
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje* (2017)
- OECD (2017), *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*, OECD Publishing, Paris
- Rosić, V. i Zloković, J. (2003). *Model suradnje obitelji i škole*. Đakovo: Tempo.
- Skupnjak, D. (2011). Kurikulum i profesionalni razvoj učitelja u Hrvatskoj. *Napredak*, 152 (2), 305-324. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82739>
- Slunjski, E. (2003). *Devet lica jednog odgojitelja*. Zagreb: Mali profesor
- Šagud, M. (2005). *Odgajatelj kao reflektivni praktičar*. Petrinja: Viskova učiteljska škola Petrinja

- Somolanji Tokić, I. i Kretić Majer, J. (2015). *Dijete kao aktivni sudionik polaska u osnovnu školu*. *Život i škola*, LXI (1), 103-110. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/152312>
- Visković, I. (2018). Transition Processes from Kindergarten to Primary School. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.3), 51-75.
<https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3326>.
- UNESCO Institute for statistics (2011), *International Standard Classification of Education*,
- Ustavni sud Republike Hrvatske, *Ustav Republike Hrvatske*, NN 5/2014
- Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2019). *Je li važnije putovati ili stići? Prijelazi djece rane i predškolske dobi iz obitelji u odgojno-obrazovne institucije*. Zagreb: Alfa
- Visković I. i Višnjić-Jevtić, A. (2020) Transition as a shared responsibility, *International Journal of Early Years Education*, 28:3, 262-276, DOI: [10.1080/09669760.2020.1803048](https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1803048)
- Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (ur.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 77-110). Zagreb: Alfa
- Wattles, I. (2019) Intervju kao istraživačka metoda: teorijski aspekti, *CIVITAS*, 2019, 9(2), 201-214
- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*, Narodne novine, 10/97, (2020)
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Narodne novine, 87/08, 64/20 (2020).

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studentice)